

Opinnäytetyö (AMK)

Viestinnän koulutusohjelma

Journalismi

2013

Anni Rajasto

ODOTUKSIA JA OLETUKSIA KOTIMAAN POLITIIKAN JOURNALISMISTA

– tarkastelussa Turun Sanomien kuntatoimituksen
politiikan uutisten ymmärrettävyys

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Anni Rajasto

ODOTUKSIA JA OLETUKSIA KOTIMAAN POLITIIKAN JOURNALISMISTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaisia oletuksia kotimaan politiikan toimittajilla on lukijoiden tiedollisista edellytyksistä. Opinnäytetyö pyrkii myös selvittämään, millaisia sanoja, käsitteitä ja ilmauksia toimittajat eivät koe tarpeelliseksi selittää osana uutiskirjoittamistaan. Lisäksi opinnäytetyö etsii vastausta kysymykseen, vastaavatko nämä oletukset todellisuutta, eli olisiko sanojen, käsitteiden ja ilmausten tarkempi selittäminen lukijoiden mielestä uutisaiheiden ymmärtämisen kannalta tarpeellista.

Opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Turun Sanomien kuntatoimituksen kanssa. Kuntatoimitus raportoi sekä Turun ja sen lähiseudun kunnallisen päätöksenteon että valtakunnallisen päätöksenteon ja vaalipiiriin kuuluvien kansanedustajien toimien vaikutuksista lähiseutuun ja sen asukkaisiin.

Tieteellisiltä lähtökohdiltaan opinnäytetyö on yhdistelmä sekä kvantitatiivisen tutkimuksen että kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmiä. Se perustuu kahdelle Turun Sanomien kuntatoimituksen toimittajalle tehtyjen teemahaastattelujen ja kuudellekymmenelle vastaajalle jaettujen kyselylomakkeiden tulosten vertailuun.

Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että oletukset lukijoiden tiedollisista edellytyksistä ja lukijoiden odotukset uutisten ymmärrettävyydestä kohtaavat heikosti. Sanastot, termit ja käsitteet pitäisi selittää perusteellisemmin, jotta uutistekstit ymmärrettäisiin paremmin. Toisaalta on mahdollista, että kiireen ja tiukkojen merkkimäärien vuoksi toimittajilla ei ole mahdollisuutta kehittää uutistensa sisältöjä vastaamaan paremmin lukijoiden odotuksia.

ASIASANAT:

poliittinen journalismi, sanomalehdet, uutisointi, sanomalehtiartikkelit, tietämys, käsitykset, tiedonkäsitäys, Turun Sanomat, lukukokemukset, lukemistutkimus, tiedonhankinta, tiedonsaanti, informaatiolukutaito, ymmärrettävyys

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Communication of Diak | Journalism

2013 | 51

Instructor: Juha Sopanen

Anni Rajasto

EXPECTATIONS AND ASSUMPTIONS ABOUT DOMESTIC POLITICAL JOURNALISM

The aim of the present bachelor's thesis is to explore the possible assumptions domestic political journalists make concerning the readers' cognitive prerequisites. The aim is also to find out what kind of words, concepts and expressions these journalists consider unnecessary to explain as a part of their news writing.

In addition, the present bachelor's thesis aims to explore whether these assumptions are true and if it would be relevant from the reader's point of view for the journalist to explain words, concepts and expressions further for the readers to understand the news topics better.

The present study has been conducted in co-operation with the Turun Sanomat newspaper's editorial office reporting the effects of the municipal and national policy-making as well as how the actions of the regional parliamentary representatives from the constituency influence the Turku area and its residents.

The theoretical framework of the present thesis is a combination of both quantitative and qualitative research methods. It is based on the comparison of the results of semi-structured interviews conducted with two Turun Sanomat journalists and on the results of a survey conducted for sixty respondents.

The most important findings of the present thesis are the following: the pre-assumptions about the readers' cognitive prerequisites and the expectations about the understandability of domestic political news match poorly. Terms, expressions and concepts should be explained more thoroughly in order for the readers to understand domestic political news better.

On the other hand, however, the findings show that domestic political journalists might not even have the possibility to do this in their work due to busy schedules and strict restrictions considering the length of the news.

KEYWORDS:

political journalism, newspapers, news, newspaper article, knowhow, understanding, comprise information, Turun Sanomat, reading experience, reader survey, access to information, elicit information, information literacy, understandability

SISÄLTÖ

SANASTO	5
1 JOHDANTO	6
2 TUTKIELMAN SIDOSRYHMÄT JA TOTEUTUS	8
2.1 Tutkimusaiheen valitseminen ja yhteistyökumppanin hankkiminen	8
2.2 Turun Sanomat lyhyesti	9
2.2.1 Turun Sanomien kuntatoimitus osana Turun Sanomia	10
2.3 Aineistopohjaisen kyselyn toteuttaminen	11
3 KYSELYTUTKIMUKSEN ANALYYSI JA TOIMITTAJIEN HAASTATTELUT	13
3.1 Matti Arvajan uutiset	13
3.1.1 Matti Arvajan uutinen 1	13
3.1.2 Matti Arvajan uutinen 2	15
3.1.3 Matti Arvajan uutinen 3	17
3.2 Matti Arvajan haastattelu	19
3.3 Ulla Mattssonin uutiset	21
3.3.1 Ulla Mattssonin uutinen 1	21
3.3.2 Ulla Mattssonin uutinen 2	23
3.3.3 Ulla Mattssonin uutinen 3	25
3.4 Ulla Mattssonin haastattelu	28
4 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	32
4.1 Yhteenveto kyselytutkimuksen ja teemahaastattelujen vertailun tuloksista	32
4.2 Opinnäytetyön tulosten soveltaminen käytäntöön ja mahdollinen jatkotutkimus	34
LÄHTEET	35

LIITTEET

- Liite 1. Kirjallisuuskatsaus
- Liite 2. Esimerkki kyselylomakkeesta
- Liite 3. Kysymysrunko toimittajien haastatteluun

SANASTO

Analyttinen survey-tutkimus	Kysely- eli survey-tutkimuksen muoto, jossa pyritään selvittämään kohteen alkeellisia syy-seuraus-suhteita (Soininen 1995, 80).
Etnografinen haastattelu	Haastattelijan johtama keskustelunomainen haastattelutilanne (Soininen 1995, 113).
Komparatiivinen survey-tutkimus	Kysely- eli survey-tutkimuksen muoto, jossa pyritään vertailemaan kohteiden eroja ja yhtäläisyyksiä aineiston avulla (Soininen 1995, 80).
Kvalitatiivinen tutkimus	Tutkimusote, jossa tutkimusyksiköiden määrä on pieni, ja ilmiötä pyritään analysoimaan mahdollisimman tarkasti. Aineisto on usein tekstimuotoista, ja tietoja voidaan kerätä esimerkiksi teema- tai ryhmähaastattelun keinoin. Tutkimus vastaa kysymyksiin: Miksi? Miten? Millainen? (Heikkilä 2004, 16–17.)
Kvantitatiivinen tutkimus	Tutkimusote, jossa kvantifioituja eli määrällistettyjä muuttujia käsitellään tilastomatematiikan keinoin (Soininen 1995, 80), kuten lukuina ja taulukoina. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa hyödynnetään pääasiassa lomaketutkimusten ja kysely- ja survey-tutkimusten menetelmiä. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tilastollisiin yleistyksiin, jolloin tutkimusyksiköiden määrä on numeerisesti suuri. (Heikkilä 2004, 16–19.)
Teemahaastattelu	Keskustelunomainen haastattelututkimuksen muoto, jossa haastattelu rakentuu ennalta laaditun rungon ympärille, vaikka kysymyksiä ei esitetäisi tarkassa järjestyksessä (Hirsjärvi & Hurme 1995, 36). Vastajat vastaavat avoimiin kysymyksiin omin sanoin.

1 JOHDANTO

Viimeistään 2000-luvulla politiikan ja yhteiskunnallisen elämän muovauduttua yhä mediavälitteisemmäksi ovat tiedotusvälineet ottaneet vastuulleen kansalaisten ja politiikan toimijoiden välisen vuoropuhelun ja sen areenana toimivan julkisen foorumin ylläpitämisen. Länsimaisessa kulttuurissa perinteisellä politiikan journalismilla onkin ollut olennainen rooli tasapuolisen tiedon välittäjänä, kansalaiskeskustelun järjestäjänä ja ylläpitäjänä sekä valtaapitävien toimijoiden kuten puolueiden ja eduskunnan valvojana. (Pitkänen 2009, 79–81.)

Tasapuolisuuden ja todenmukaisuuden lisäksi onnistuneen politiikan journalismin tulisi olla ymmärrettävää, vastuullista, selkeää ja kuluttajien tiedollisia tarpeita ja kykyjä vastaavaa. Yleisesti ottaen tiedottavissa teksteissä on tärkeintä pyrkiä ilmaisemaan asia niin, että mahdollisimman suuri osa lukijoista ymmärtää asian ainakin lähes samalla tavalla (Wahlstén 2012, 133).

Kuitenkin Luostarisen (www.maaseuduntulevaisuus.fi 2013) mukaan lähes puolet Euroopan unionin teettämään selvitykseen osallistuneista suomalaisista ymmärtävät joko poikkeuksetta tai lähes poikkeuksetta heikosti poliittisia puheenvuoroja. Vastuun on esitetty kuuluvan osittain journalistille. (Aro 2012, 123–124; www.politiikasta.fi 2012; www.maaseuduntulevaisuus.fi 2013; Liite 1.)

Lukijoiden tyytyväisyyttä journalistiseen tuotteeseen mittaavat tutkielmat ja tutkimukset ovatkin melko yleisiä eri korkeakouluasteiden lopputöinä. Esimerkiksi Sami Nieminen tutki vuonna 1994 pro gradussaan kysynnän ja tarjonnan kohtaamista sanomalehti Keskisuomalaisen urheilusivuilla (Nieminen 1994). Myös Mirka Saarholman opinnäytetyö Paikallislehti lähellä ihmistä : Ulvilan Seudun lukijatutkimus (Saarholma 2007) ja Johanna Kasvisen opinnäytetyö Tässä Yle Uutiset Lounais-Suomesta olkaa hyvä! : alueellisten tv-uutisten katsojatytytyväisyystutkimus (Kasvinen 2012) edustavat lukijatytytyväisyyteen perustuvia lopputöitä. (Ammattikorkeakoulujen verkkokirjasto 2013; Kirjastojen yhteistietokanta 2013.)

Lukijatutkimusten runsaasta määrästä huolimatta töitä, jotka käsittelevät toimittajien oletuksia lukijoiden tiedollisista edellytyksistä aiheiden ajankohtaisuuden tai kiinnostavuuden sijaan vaikuttaa olevan tehty vähän. Viime vuosikymmeninä poliittisen viestinnän tutkimuksessa on keskitytty yhä enemmän poliitikkojen ja toimittajien välisiin vuorovaikutussuhteisiin (Pitkänen 2009, 80) sekä mediajulkisuuden jakautumiseen. Poliitiikan journalismin laadukkuutta on tarkasteltu muun muassa kilpailun kiristymisen, taloudellisen kannattavuuden tavoittelun ja journalismin viihteellistymisen näkökulmasta. (Liite 1.)

Sen vuoksi halusin yrittää opinnäytetyölläni selvittää, millaiset termit, sanat ja ilmaukset kotimaan politiikasta uutisoivat toimittajat olettavat lukijoille jo entuudestaan tutuiksi ja ymmärrettäviksi. Opinnäytetyö pyrkii vastaamaan kysymykseen, vaikuttavatko toimittajien mahdolliset tiedostetut tai tiedostamattomat oletukset lukijoiden tiedollisista edellytyksistä heidän valintoihinsa määritellä käsitteitä osana uutiskirjoittamistaan. Tutkielma pyrkii myös selvittämään, vastaavatko nuo oletukset todellisuutta.

Opinnäytetyön laajuuden ja ammatillisen hyödyn vuoksi työ tehtiin yhteistyössä Turun Sanomien kuntatoimituksen kanssa. Sen vuoksi opinnäytetyö pyrkii myös selvittämään, saavatko lukijat Turun Sanomien kuntatoimituksen uutisista tarvitsemansa työkalut poliittisten puheenvuorojen ja aiheiden ymmärtämiseksi, ja miten uutisten ymmärrettävyyttä voisi lisätä.

2 TUTKIELMAN SIDOSRYHMÄT JA TOTEUTUS

2.1 Tutkimusaiheen valitseminen ja yhteistyökumppanin hankkiminen

Opinnäytetyöaiheen innoitti Turun yliopistossa 2010 julkaistu Lauri Rapelin väitöskirja *Tietääkö kansa? Kansalaisten politiikkatietämys teoreettisessa ja empirisessä tarkastelussa*. Väitöskirjan kysymyksenasettelu kohdistui selvittämään niitä tiedollisia vaatimuksia, joita äänestäminen edellyttää kansalaisilta ja toisaalta myös näiden edellytysten täyttymistä (Rapeli 2010, 8). Ajatus opinnäytetyön tutkimuskysymyksistä ja tavoitteista alkoi muotoutua väitöskirjan ja jo aiemmin omaksumieni journalismiin ja sen tutkimukseen liittyvien tietojen pohjalta: Vaikuttavatko toimittajien tiedostetut tai tiedostamattomat oletukset lukijoiden tiedollisista edellytyksistä heidän uutiskirjoittamiseensa, vastaavatko nämä oletukset todellisuutta, ja vastaako Turun Sanomien kuntatoimituksen politiikan uutisointi lukijoiden tiedonhankinnallisia tarpeita?

Journalismi muuttuu ja kehittyy koko ajan. Sen on kyettävä vastaamaan yhteiskunnan ja viestinnän teknologisoitumisen asettamiin haasteisiin. Sen on kyettävä uudistamaan ja toisaalta vaalimaan työskentelytapojaan tiedotusvälineiden välisessä, yhä kiihtyvässä kilpailussa, ja palvelemaan kuluttajia lukijoina, tiedonhankkijoina ja yhteiskunnallisina toimijoina (Liite 1). Tämän vuoksi oli mielekästä ja perusteltua etsiä opinnäytetyölle työelämän yhteistyökumppani, jonka mediatuotteita tutkielma analysoisi ja pyrki kehittämään. Yhteistyökumppaniksi päädyttiin tavoittelemaan Suomen kolmanneksi suurimman seitsemäpäiväisen sanomalehden, Turun Sanomien, kuntatoimitusta (www.ts.fi 2009), josta yhteistyöhön pyydettiin ja suostui neljästä toimittajasta kaksi, Matti Arvaja ja Ulla Mattsson.

2.2 Turun Sanomat lyhyesti

Turun Sanomat on emoyhtiönsä TS-Yhtymä Oy:n päätuote, ja se on koko Lounais-Suomen ykköslehti. TS-Yhtymä -viestintäkonsernin päätoimialaan kuuluu niin kustannustoimintaa kuin viestintä- ja painopalveluita. Turun Sanomien lisäksi esimerkiksi Salon Seudun Sanomat, Auran Aallot, Hansaprint Oy ja Priimus Group kuuluvat viestintäryhmään. (TS-Yhtymä Oy 2013.)

Turun Sanomat on poliittisesti sitoutumaton sanomalehti, jota on painettu jo yli 100 vuotta. Lehden ensimmäinen numero ilmestyi 1. tammikuuta vuonna 1905. (www.ts.fi 2009.) Lehden alkuaikoina Turun Sanomien toimitus koostui vain muutamista työntekijöistä (Vahtera 2004, 35). Kovasta kilpailusta huolimatta Turun Sanomat onnistui vain viidessä vuodessa kasvattamaan levikkinsä 8000:een (www.ts.fi 2009), ja toiset viisi vuotta myöhemmin lehti muuttui seitsemänpäiväiseksi (Vahtera 2004, 49).

Ensimmäisen numeronsa julkaisemisen aikaan Turun Sanomilla oli huomattava rooli poliittisen elämän osallistujana, sillä lehden perustaja ja päätoimittaja oli merkittävä toimija nuorsuomalaisessa puolueessa (Eduskunta 2013; www.ts.fi 2009). Lehti alkoi pedata poliittisesti sitoutumatonta linjaa päätoimittajan vaihdoksella 1959, ja saman vuoden toukokuussa lehti julistautui poliittisesti riippumattomaksi (Vahtera 2004, 129–194).

1980-luvun puolivälissä Turun Sanomat monipuolisti toimintaansa aloittamalla paikallisuutislähetykset televisiossa. Turku TV:n ensimmäiset uutiset lähetettiin lokakuussa 1986 (Vahtera 2004, 357–358), ja jo seuraavalla vuosikymmenellä Turun Sanomat käynnisti verkkotoimintansa (Liite 1). Entisen Turku TV:n, sittemmin TSTV:n, televisiotoiminta päättyi loppuvuodesta 2012. Videosisältöjä tuotetaan kuitenkin yhä verkkoon ja MTV3 Uutisille.

2.2.1 Turun Sanomien kuntatoimitus osana Turun Sanomia

Turun Sanomien kuntatoimitus koostuu toimituksen esimiehen eli osastopäällikön lisäksi neljästä toimittajasta, joista yksi on osa-aikaeläkkeellä ja työskentelee vain joka toinen viikko. Avustajia tai freelancereita kuntatoimitus ei käytä. (Korja-Kaskimäki, L., sähköinen tiedonanto 14.5.2013)¹.

Kuntatoimituksen rooli osana Turun Sanomia on seurata Turun, Kaarinan, Raision, Liedon, Ruskon ja Naantalin kunnallista päätöksentekoa, sen vaikutuksia kuntalaisten elämään, vaalipiiriin kuuluvien kansanedustajien toimia sekä Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiriä ja maakuntaliittoa. Toisaalta kuntatoimitus seuraa myös valtakunnallista päätöksentekoa, kuten kuntauudistusta ja sosiaali- ja terveystalvelujen rakenneuudistusta, ja sen vaikutusta paikallisten elämään. (Korja-Kaskimäki 2013.)

Käytännössä kuntatoimituksessa käydään läpi kaikki kunnalliseen päätöksentekoon liittyvät lautakuntalistat ja kuntatoimituksen piiriin kuuluvat kaupungin- ja kunnanhallituksen listat. Kuntatoimituksen juttuaiheita voivat olla niin uudet kaavoitukset, rakennukset, tiet kuin kunnan tekemät investoinnit. Lisäksi kuntatoimitus on läsnä Turun valtuustokokouksissa. (Korja-Kaskimäki 2013.)

Toimituksella ei ole toimituksen itse laatimia ohjeita tai suuntaviivoja siihen, miten politiikasta tulisi uutisoida tai miten politiikan uutisia tulisi kirjoittaa. Taitollisista syistä jutuille on kuitenkin määritelty omat maksimimerkkimääränsä, ja juttujen pilkkomisen pienempiin palasiin on katsottu helpottavan lukukokemusta. Toimittajien omiin kommentteihin juttujen yhteydessä suhtaudutaan myönteisesti. (Korja-Kaskimäki 2013.)

Toimittajat saavat palautetta työstään lukijoilta viikoittain. Lukijoiden antama palaute koskee esimerkiksi lehdessä käsiteltyihin aiheisiin tarttumista. Lukijapalautteen lisäksi kuntatoimitus saa päätoimittajalta tai toimituspäälliköltä päivittäin koko lehteä koskevan kirjallisen palautteen, joka käsittelee juttuja ja niiden ele-

¹ Jatkossa (Korja-Kaskimäki 2013)

menttejä kuten kuvia, grafiikkaa ja tietolaatikoita. Toimittajat saavat palautetta myös kollegoiltaan. Kuntatoimitus on ollut mukana kaikissa Turun Sanomien lukijatytytyvääisyyttä mittaavissa tutkimuksissa. (Korja-Kaskimäki 2013.)

2.3 Aineistopohjaisen kyselyn toteuttaminen

Tutkielma on tieteellisiltä lähtökohdiltaan yhdistelmä vertailevaa eli komparatiivista sekä selittävää eli analyttistä survey-tutkimusta. Se yhdistelee elementtejä sekä kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen että kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen menetelmistä.

Tutkielma perustuu kuudelle kymmenhenkiselle vastaajaryhmälle teetettyjen kyselyiden ja kahdelle Turun Sanomien kuntatoimituksen politiikan toimittajalle teetettyjen teemahaastattelujen tulosten vertailuun. Vastaajista 30 henkeä oli 18–34 ikävuoden edustajia² ja 30 ikäluokan 35–59 edustajia³. Vastaajille jaettiin yksi toimittajien valitsemista kuudesta uutisesta niin, että jokaiseen uutiseen liittyvään kyselylomakkeeseen vastasi yhteensä viisi 18–34 -vuotiasta henkilöä ja viisi 35–59 -vuotiasta henkilöä. Vastaajat löytyivät sekä omia verkostoja että Turun Sanomien asiakasrekisteriä hyödyntämällä.

Vastaajaryhmän jakaminen kahtia antoi monipuolisemman katsannon aiheeseen. Se tarjosi näkökulmia eri ikäluokkien edustajien välisen uutislukutaidon ja odotusten eroihin sekä siihen, miten riittävinä kahden eri ikäluokan edustajat pitävät uutisten tietoja. Ryhmien ikäjaottelussa otettiin huomioon Turun Sanomien arvioitu kohderyhmä, jonka edustajat pyrittiin ensisijaisesti sisällyttämään toiseen vastaajaryhmään, sekä kehityspsykologiassa käytetyt määritelmät varhaisaikuisuudelle ja myöhäisnuoruudelle, jotka lopulta ohjasivat toisen vastaajaryhmän ikäjakauman rajaamista. Kyselyyn haluttiin ottaa mukaan vain äänestysikäisiä henkilöitä, sillä oletuksena oli, etteivät sen alle jäävien ikäluokkien edustajat kuulu Turun Sanomien kohderyhmään tai seuraa politiikan uutisointia tämän opinnäytetyön kannalta olennaisella laajuudella. Vastaajien ikäjakaumaa

² Jatkossa vastaajaryhmä A

³ Jatkossa vastaajaryhmä B

ei myöskään haluttu laajentaa enää 59 ikävuoden yli, koska tällöin vastaajaryhmä B olisi ollut liian vaihteleva jo verrattaessa keskenään.

Vastaajaryhmille esitettiin yksilöittäin luettavaksi yksi Turun Sanomissa julkaistu uutisartikkeli, jonka jompikumpi Turun Sanomien kuntatoimituksen toimittajista on kirjoittanut. Toimittajat olivat toimittaneet uutiset aiemmin sähköpostiini kyselylomakkeiden laatimista varten. Artikkelit käsittelivät Turun seudun kunta politiikkaa kuten nimeämisiä, kuntien taloutta ja kuntaliitoksia, sekä valtakunnallisia aiheita kytkettyinä Turun seutuun. Artikkelin liitteenä vastaajille jaettiin artikkelia käsittelevä kyselylomake, johon vastaaja vastasi itsenäisesti luettuaan artikkelin. Kyselylomakkeen kysymykset käsittelivät artikkelissa käytettyä kieltä ja sanastoa. Kyselylomake sisälsi sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. (Liite 2.)

Tutkimuksen toteutuksessa päädyttiin paperiseen kyselylomakkeeseen ja vastaamiseen ei-valvotusti, jotta lukukokemus simuloisi mahdollisimman hyvin artikkelin lukemista oikeasta sanomalehdestä autenttisessa tilanteessa. Sähköisestä kyselylomakkeesta ei myöskään olisi ollut hyötyä avointen kysymysten analysoinnissa, joita kyselylomakkeissa oli runsaasti. Sähköinen kyselylomake olisi lisäksi saattanut madaltaa vastaajan kynnystä etsiä verkosta syventävää tietoa lukemastaan artikkelista ennen lomakkeeseen vastaamista tai sen aikana, mikä ei ollut sallittua.

Tutkimukseen osallistuvien Turun Sanomien toimittajien haastatteluun laadittiin erillinen kysymysrunko, joka toimi etnografisen haastattelun pohjana. Kysymysrunгон kysymykset oli jaoteltu kahteen osioon, joissa toimittajia pyydettiin arvioimaan muun muassa mitkä toimittajan omien artikkeleiden sisällölliset seikat saattaisivat kaivata lukijan näkökulmasta lisäselvitystä. Toimittajia pyydettiin myös pohtimaan artikkelien onnistuneisuutta tiedonlähteinä, omaa kirjoittamisprosessiaan ja oletuksiaan lukijoiden tiedollisista edellytyksistä. (Liite 3.) Toimittajia siis pyydettiin asettumaan lukijan asemaan, minkä toivottiin paljastavan toimittajien oletuksia lukijoiden tiedollisista edellytyksistä.

3 KYSELYTUTKIMUKSEN ANALYYSI JA TOIMITTAJIEN HAASTATTELUT

3.1 Matti Arvajan uutiset

3.1.1 Matti Arvajan uutinen 1

Uutinen 1 käsitteli työmarkkinakeskusjärjestö Akavan jäsenliiton Tradenomiliiton teettämää tutkimusta, jonka mukaan lähes joka viidennen järjestöön kuuluvan naispuolisen jäsenen määräaikainen tai vakituinen työsuhde on katkaistu tai työntekijän vastuuta pienennetty perhevapaan vuoksi. Uutisessa todettiin myös epätasa-arvon lisääntyneen mies- ja naispuolisten työntekijöiden välillä esimerkiksi palkkaeroina. Uutiseen liittyvässä kyselylomakkeessa vastaajia pyydettiin määrittelemään uutisessa mainittujen eri toimijoiden tehtäviä, luettelemaan mahdollisia esimerkkejä uutisessa viitatuista tilanteista työnantaja- ja työntekijä-osapuolten välillä ja tulkitsemaan otteita tekstistä.

Kaikki vastaajaryhmä A:n vastaajat ilmoittivat seuraavansa kotimaan politiikan uutisia usein tai erittäin usein. 60 % vastaajaryhmä B:n vastaajista kertoi seuraavansa kotimaan politiikan uutisointia erittäin usein tai usein ja loput silloin tällöin. Viidesosa (20 %) molempien ryhmien vastaajista ilmoitti, etteivät kotimaan politiikan uutiset käsittele heitä kiinnostavia aiheita.

20 % vastaajaryhmä A:n vastaajista ilmoitti seuraavansa Turun Sanomien kotimaan politiikan uutisia erittäin usein, 40 % silloin tällöin ja 40 % harvoin tai erittäin harvoin. 20 % vastaajaryhmä B:n vastaajista ei lukenut Turun Sanomien kotimaan politiikan uutisia lainkaan, muut joko erittäin usein (20 %), silloin tällöin (20 %) tai harvoin tai erittäin harvoin (40 %). Yli puolet vastaajista (60 %) oli sitä mieltä, ettei heidän kyselylomakkeen yhteydessä lukemansa uutinen käsitellyt heitä kiinnostavaa aihetta. Luku oli selvästi ristiriidassa vastaajaryhmä A:n kanssa, josta vain 20 % oli samaa mieltä.

Selvä vähemmistö (20 %) vastaajaryhmistä oli sitä mieltä, että kotimaan politiikan uutisoinnissa käytettyjä termejä ja sanoja ei yleisesti ottaen selitetä riittävän hyvin. Sama osuus vastaajaryhmä B:n vastaajista oli myös sitä mieltä, ettei kyselyn yhteydessä jaetussa uutisessa selitetty uutisessa käytettyjä termejä riittävän hyvin, ja että uutisessa oli jätetty selittämättä uutisen ymmärtämisen kannalta olennaisia asioita. Vähemmistö (40 %) vastaajaryhmä B:n vastaajista ilmoitti, että termien ja sanojen tarkempi selittäminen kyselylomakkeen mukana jaetussa uutisessa olisi auttanut heitä ymmärtämään uutista paremmin.

Vastaajaryhmä B:stä 40 % oli sitä mieltä, että kotimaan politiikan uutisista jätetään uutisen kannalta olennaisia tietoja pois, kun vastaava luku vastaajaryhmä A:ssa oli 20 %. Tämän lisäksi 40 % vastaajaryhmä B:stä ilmoitti kokevansa kotimaan politiikan uutiset liian yksityiskohtaisiksi.

Suurimmalla osalla kyselyn vastaajista oli kuitenkin selkeästi ongelmia selittää mikä on Tradenomiliiton ja Akavan välinen suhde ja mikä Akava on: Peräti 60 % vastaajaryhmä B:n vastaajista selitti Akavan joko kokonaan väärin tai puutteellisesti. 20 % vastaajaryhmä B:stä ei osannut sanoa, miten Akava ja Tradenomiliitto liittyvät toisiinsa, 40 % vastasi puutteellisesti kysymykseen, millaisia työtehtäviä asiantuntijatehtävissä tai johto- ja keskijohdon tehtävissä työskentelevillä tradenomeilla voi olla, ja 20 % vastaajista ei osannut vastata kysymykseen ollenkaan.

Suurin osa (60 %) vastaajaryhmä A:n vastaajista osasi sen sijaan määritellä Akavan ja miten Akava ja Tradenomiliitto liittyvät toisiinsa. Kaikki ryhmän vastaajat osasivat selittää, mikä Tradenomiliitto on, ja millaisiin työtehtäviin tradenomit voivat työllistyä. Vastaajat mainitsivat muun muassa taloushallinnon ja markkinoinnin tehtävät sekä pankit ja yksityisyrittäjyyden tradenomeille soveltuviksi työtehtäviksi tai -paikoiksi. Enemmistö (80 %) vastaajista mainitsi tradenomin tutkinnon ammattikorkeakoulututkinnoksi, ja 60 % vastaajista tarkensi tradenomitutkinnon olevan kaupan alan koulutus.

Kyselyssä pyydettiin myös määrittelemään, millaisissa työtehtävissä asiantuntija-, johdon- tai keskijohdon tehtävissä työskentelevät tradenomit ovat. 60 %

vastaajaryhmä A:n vastaajista mainitsi esimerkiksi yrityskonsultin työtehtävien soveltuvan asiantuntijatehtävissä työskenteleville tradenomeille ja esimerkiksi konttoripäällikön ja myymäläpäällikön työtehtävien keskijohdon tehtävissä työskenteleville tradenomeille.

Molemmat vastaajaryhmät osasivat määritellä melko hyvin esimerkkejä epäedulliseen asemaan joutumisesta työelämässä sukupuolen, raskauden tai vanhemmuuden vuoksi. Yli puolet (60 %) vastaajaryhmä A:n vastaajista mainitsivat muun muassa entistä alemman palkan, pienemmän palkan kuin samalla nimikkeellä työskentelevän kollegan palkka tai työtehtävien vaihtumisen vähempiarvoisiksi.

Kaiken kaikkiaan kyselylomakkeen kysymykset vaikuttivat olleen vastaajaryhmä A:n vastaajista melko helppoja ja uutisen vastanneen heidän tiedollisia edellytyksiään hyvin. Siitä huolimatta vastaajaryhmä A:n vastaajat olisivat toivoneet uutisessa käytettyihin termeihin tarkennuksia ja olivat lukemaansa uutista kohtaan huomattavasti paljon kriittisempiä kuin vastaajaryhmä B, jolla oli enemmän hankaluuksia. 60 % vastaajaryhmä A:sta esimerkiksi ilmoitti kokeneensa, että uutisesta oli jätetty uutisen ymmärtämisen kannalta olennaisia asioita pois kuten selvennykset siitä, mitä Akava ja tradenomit ovat. 40 % vastaajista olisi kaivanut jutun oheen tietolaatikkaa, jossa olisi selitetty ainakin Akava, Tradenomiliitto ja tradenomi.

3.1.2 Matti Arvajan uutinen 2

Toinen vastaajille jaettu uutinen raportoi Naantalın kaupungin valinneen uuden viransijaisen kaupunginjohtajan tehtävään. Uutisessa kerrottiin vaihdoksen taustoista ja sen myötä syntyvistä uusista tehtävänjaoista kaupungin työntekijöiden kesken. Kyselylomakkeen kysymyksissä vastaajia pyydettiin pääasiassa selittämään, mitä eroja eli toimielimillä on, millaisia tehtäviä eri toimielimillä on, ja mitä eri hallinnolliset termit tarkoittavat (Liite 2).

Ryhmien vastaajat eivät seuranneet kovin aktiivisesti kotimaan politiikan uutisia, sillä 80 % vastaajaryhmä A:n vastaajista ilmoitti seuraavansa kotimaan politi-

kan uutisia silloin tällöin ja 80 % vastaajaryhmä B:stä joko silloin tällöin tai harvemmin. Turun Sanomien kotimaan politiikkaa käsitteleviä uutisia vastaajat seurasivat vielä niukemmin. 40 % vastaajaryhmä A:n vastaajista ei lukenut niitä lainkaan, 40 % vain harvoin ja 20 % silloin tällöin. Vastaajaryhmä B:n vastaajista 20 % ilmoitti lukevansa Turun Sanomien kotimaan politiikan uutisia silloin tällöin, loput 80 % harvoin, erittäin harvoin tai eivät lainkaan.

Kyselylomakkeessa vastaajia pyydettiin muun muassa määrittelemään, mikä on vs. kaupunginjohtaja, ja mitä vs. kaupunginjohtaja tekee. Lähes kaikki vastaajat vastaajaryhmistä (80 %) osasivat vastata kysymykseen. Sen sijaan kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston tehtävien ja eron määritteleminen tuotti vastaajille hankaluuksia. 60 % vastaajaryhmä A:n vastaajista ei osannut selittää, mikä on kaupunginhallitus ja mitä kaupunginhallitus tekee useiden vastaajien sekoittaen kaupunginhallituksen ja -valtuuston roolit ja hierarkian. Vastaajaryhmä B:stä 60 % osasi määritellä, mikä kaupunginhallitus on ja mitä se tekee, mutta vain vähemmistö (40 %) osasi kertoa, mikä ero kaupunginhallituksella ja kaupunginvaltuustolla on.

Tämän lisäksi kyselylomake sisälsi listan uutisessa käytetyistä termeistä, jotka vastaajat pyydettiin selittämään. Molemmat ryhmät tiesivät hyvin, mitä viransijaisuus ja henkilöstöpäällikkö ovat. Vastaajaryhmät osasivat myös määritellä valtuustoryhmän ja vastaajaryhmä B erilliskorvauksen, jota niukka vähemmistö (40 %) vastaajaryhmä A:n vastaajista ei osannut selittää. 40 % vastaajaryhmä A:n vastaajista ei myöskään osannut tulkita, mitä erilliskorvaukset mainitsevalla uutisen tekstipätkällä tarkoitettiin. Vastaava luku vastaajaryhmä B:ssä oli peräti 80 %, vaikka 80 % oli osannut selittää erilliskorvauksen käsitteen.

Yli puolet (60 %) vastaajaryhmien vastaajista ei tiennyt, mikä hallintojohtaja on. 40 % vastaajaryhmä A:n ja 60 % vastaajaryhmä B:n vastaajista ei osannut selittää yhteyspäällikköä. Selkeä enemmistö (80 %) vastaajaryhmä A:n vastaajista ei osannut sanoa, mitä strategisten tavoitteiden koordinointi tarkoittaa. Vastaajat antoivatkin kielteistä palautetta erityisesti tätä ilmaisua koskien sen kapulakieli-syydestä ja hankalasta ymmärrettävyydestä. Vastaajaryhmä B:ssä käsitteen selittivät 60 % vastaajista kaikki toisistaan kuitenkin poiketen.

Vastaajaryhmät (100 % vastaajista) ilmoittivat, ettei kyselylomakkeen ohessa jaettu uutinen käsitellyt heitä kiinnostavaa aihetta. Selkeä enemmistö vastaajaryhmä A:sta (80 %) oli sitä mieltä, ettei kotimaan politiikan uutisoinnissa selitetä ja ettei lomakkeen yhteydessä jaetussa uutisessa käytettyjä termejä ja sanoja selitetty riittävän hyvin. 100 % vastaajaryhmä A:sta ilmoitti, että niiden selittäminen olisi auttanut heitä ymmärtämään uutista paremmin, kun vastaava luku vastaajaryhmä B:ssä oli 80 %. Kuitenkin vain vähemmistö (20 %) vastaajaryhmä B:stä ilmoitti, ettei termejä selitetty lomakkeen mukana jaetussa uutisessa riittävän hyvin, ja vähemmistö (40 %) oli myös sitä mieltä, ettei kotimaan politiikan uutisoinnissa käytettyjä termejä selitetä yleisesti ottaen riittävän hyvin.

40 % vastaajaryhmä B:n vastaajista kertoi kokevansa, että kotimaan politiikan uutisoinnista jätetään lukijan ymmärtämisen kannalta olennaisia tietoja pois, kun vastaava luku vastaajaryhmä A:ssa oli 60 %. 40 % vastaajaryhmä A:n vastaajista koki lomakkeen yhteydessä jaetusta uutisesta jääneen olennaisia tietoja pois, kuten mitkä tehtävät kuuluvat vs. kaupunginjohtajalle.

Molemmat vastaajaryhmät olisivat kaivanneet tarkempaa tietoa uutisessa esiintyneiden toimijoiden tehtävistä ja vastuualueista ja syvempää perehtymistä joihinkin uutisen kohtiin. Kapulakielisten ilmausten lisäksi vastaajat huomauttivat uutisen oikeinkirjoituksesta. Uutiseen toivottiin myös enemmän väliotsikoita. Kokonaisuudessaan uutinen vaikuttaa vastanneen molempien vastaajaryhmien tiedollisia edellytyksiä lähes yhtä heikosti.

3.1.3 Matti Arvajan uutinen 3

Kolmas vastaajille jaettu uutinen käsitteli Neste Shipping Oy:n aikeita vähentää työntekijöitään. Uutinen 3 painotti merenkulkualalla tai siihen liittyvissä tehtävissä työskentelevien ammattiliiton, Suomen Merimies-Unionin, kielteistä kantaa aikeisiin.

60 % molempien ryhmien vastaajista ilmoitti seuraavansa kotimaan politiikan uutisia usein, loput vastaajaryhmä A:sta silloin tällöin ja vastaajaryhmä B:stä erittäin usein, jolloin vastaajaryhmä B osoittautui seuraavan aktiivisemmin koti-

maan politiikan uutisia. Yli puolet (60 %) vastaajaryhmä A:n vastaajista seurasi Turun Sanomien kotimaan politiikan uutisointia silloin tällöin ja 40 % joko erittäin harvoin tai ei lainkaan, kun taas vastaajaryhmä B:stä 100 % vastaajista seurasi niitä joko usein tai erittäin usein.

Uutiseen liittyvässä kyselylomakkeessa vastaajia pyydettiin muun muassa määrittelemään, mitä Suomen Merimies-Unioni ja Neste Shipping Oy ovat, ja mitkä niiden tehtävät ovat. Toisin kuin vastaajaryhmä B:lle, uutisen kannalta olennainen Merimies-Unioni oli selvästi vastaajaryhmä A:lle vieras toimija. Vaikka jokainen ryhmän vastaajista osasi määritellä Merimies-Unionin merimiesten etuja ajavaksi ammattiliitoksi, vastaajat kuvailivat vastauksiaan arvauksiksi ja oletuksiksi. Neste Shipping Oy:n määrittelemisessä kummankaan ryhmän vastaajilla ei ollut ongelmia.

Toinen vastaajaryhmä A:lle hankalaksi osoittautunut termi oli jo uutisartikkelin otsikossa käytetty ”ulosliputus”, jolla viitataan aluksen siirtämiseen jonkin muun maan lipun alle. Laivan ulosliputuksessa aluksen omistaja rekisteröi aluksen vieraan maan alusrekisteriin (Hallituksen esitykset 234/2001). Yli puolet vastaajaryhmä B:n vastaajista (60 %) määritteli ulosliputuksen käyttäen juuri tätä määritelmää toisin kuin kukaan vastaajaryhmä A:n vastaajista. Vastaajaryhmä A:n vastausten merkittävästä keskinäisestä samansuuntaisuudesta huolimatta vastaajat kuvailivat vastauksiaan jälleen epävarmoiksi ja veikkauksiksi. Suurin osa (60 %) vastaajaryhmä A:n vastaajista oli sitä mieltä, että termin olisi voinut ilmaista jollain toisella tavalla, eikä osa vastaajista olisi ymmärtänyt pelkän otsikon perusteella, mistä uutinen kertoo. Vastaava osuus vastaajaryhmä B:n vastaajista oli vuorostaan sitä mieltä, ettei termiä olisi voinut ilmaista millään muulla tavalla.

Vastaajia pyydettiin myös tulkitsemaan uutisessa haastatellun Merimies-Unionin puheenjohtajan antama kommentti. Vaikka enemmistö (60 %) vastaajaryhmä A:n vastaajista käsitti sitaatin samoin, 20 % muista vastaajista arvasi, mitä kommentti tarkoitti. 20 % vastaajista ei ymmärtänyt sitaattia lainkaan. Yllättäen sitaatin tulkitseminen osoittautui hankalaksi muutoin yhtenäisesti ja asiantunte-

vasti vastanneessa vastaajaryhmä B:ssä, sillä enemmistö ryhmästä tulkitse sen toisistaan poiketen.

Peräti 80 % vastaajaryhmistä oli sitä mieltä, ettei kotimaan politiikan uutisoinnissa käytettäviä termejä selitetä riittävän hyvin, ja 60 % vastaajaryhmä B:stä koki olennaisia tietoja jätettävän kertomatta uutisissa. Kaiken kaikkiaan vähemmistö vastaajaryhmistä oli sitä mieltä, ettei kyselylomakkeen mukana jaetussa uutisessa käytettyjä termejä selitetty riittävän hyvin. Vähemmistö vastaajaryhmä A:sta ilmaisi myös, että termien tarkempi selittäminen olisi auttanut heitä ymmärtämään uutista paremmin, kun vastaava osuus kyselyssä hyvin pärjänneestä vastaajaryhmä B:stä oli yllättäen peräti 60 %.

Vastausten perusteella näyttää siltä, että useammalla vastaajalla vastaajaryhmä A:sta oli merkittäviä hankaluuksia ymmärtää uutista. Ryhmän vastaajat toivoivat kapasiteetin, tuloksenteekokyvyn ja ulosliputuksen kaltaisten termien selkiyttämistä ja muuttamista ymmärrettävämpään muotoon. Sen sijaan vastaajaryhmä B:n etevä pärjääminen kyselyssä heijastui myös ryhmän antamaan avoimeen palautteeseen. Vain 20 % vastaajista ilmoitti uutisartikkelissa olleen parannettavaa kyseenalaistaen uutisen todenperäisyyden ja puolueettomuuden. Vastaajaryhmä B antoi kuitenkin kiitosta uutisen pituudelle ja helppolukuisuudelle. Mittansa lisäksi artikkeli sai kehuja kiinnostavuudestaan.

3.2 Matti Arvajan haastattelu

Toimittaja Matti Arvaja (henkilökohtainen tiedonanto 23.9.2013)⁴ epäili vastaajaryhmä B:n ikäluokan ymmärtävän yleisesti ottaen kotimaan politiikkaan liittyviä uutisia vastaajaryhmä A:n ikäluokkaa paremmin. Hän uskoi eri ikäluokkien elämäntilanteiden ohjaavan heidän kiinnostustaan yhteiskunnallisia asioita kohtaan sekä tarvetta kunnallisille palveluille ja tätä kautta kykyään vastaanottaa ja ymmärtää kotimaan politiikan uutisten aiheita (emt.).

⁴ Jatkossa (Arvaja 2013)

Voisin olettaa, että 18–34 -vuotiaat eivät ole vielä erityisen kiinnostuneita yhteiskunnan asioista, koska he ovat esimerkiksi vasta perustamassa perhettä. Sitten, kun he vievät lapsia päivähoitoon ja joutuvat käyttämään kunnallisia palveluja, asiat alkavat kiinnostaa, ja niitä halutaan ymmärtää enemmän. Luulisin, että mitä vanhempi on, sitä paremmin ymmärtää. (Arvaja 2013.)

Arvaja uskoi verotukseen liittyvien asioiden ja lähipalveluihin kuten lasten- ja vanhustenhoitoon, lasten koulunkäyntiin ja esimerkiksi lähiseudun teiden kunnossapitoon liittyvien uutisaiheiden olevan lukijoille helppoja ymmärtää. Sen sijaan valtakunnallisesti merkittävien aiheiden kuten kuntaliitosten ja sote-uudistuksen ymmärtämisen sekä poliittisiin puolueisiin liittyvien uutisten hän arvioi olevan lukijoille vaikeita. Omassa työssään Arvaja kertoi joutuvansa miettimään uutisaiheiden ja tekstin ymmärrettävyyttä jonkin verran. Hän ei kuitenkaan muistanut saaneensa tuoretta palautetta siitä tai opinnäytetyön toteutuksessa mukana olleista uutisista. (Arvaja 2013.)

Opinnäytetyön aineistona käytettyjen uutisten ymmärrettävyyttä Arvaja kertoi joutuneensa pohtimaan vain vähän kirjoitusprosessin aikana. Toimittajaa oli askarruttanut, tietävätkö kaikki lukijat, mihin puolueisiin uutisissa käytetyt puolueyhenteet viittaavat tai mitä yt- eli yhteistoimintaneuvottelut ovat. Hän myös epäili tradenomi-termin saattaneen aiheuttaa hämmennystä vanhempien vastaajien keskuudessa, ja jälkeenpäin ajateltuna termin olisi voinut selittää yhdessä kappaleessa. (Arvaja 2013.)

Naantalin kaupunginjohtajan viransijaisuutta koskevassa uutisessa Arvaja olisi mielestään voinut avata uutisen taustoja tarkemmin. Syyn tekemilleen rajauksille hän uskoi selittyvän jutuille annetuilla merkkimäärillä. (Arvaja 2013.)

Kyseessä voi olla tilakysymys. Meille on aika tarkkaan määritelty, minkä pituisia jutut saavat olla. Jos juttu ei ole sivun pääjuttu tai kakkosjuttu, pituus jää 1500–2000 merkkiin, joten kaikkiin juttuihin ei pysty kirjoittamaan aiheen koko historiaa. (Arvaja 2013.)

Arvajan mielestä uutisten ymmärrettävyyttä voisi lisätä suorilla lainauksilla, joista ihmiset saisivat välittömästi selville, mitä kunnan päätöksenteossa tapahtuu. Kuitenkin esimerkiksi valtuustokeskustelujen runsaiden puheenvuorojen hyödyntäminen ymmärrettävästi ja tiiviisti voisi olla käytännössä hankalaa. Lisäksi myös sitaattien runsas määrä tekstissä olisi ongelmallista jutun pituuden kan-

nalta. Sen sijaan Arvaja pyrkii välttämään sivistyssanojen käyttämistä teksteissään ja löytämään niille suomenkielisiä ja ymmärrettävämpiä vastineita suorissa sitaateissa esiintyviä sivistyssanoja lukuun ottamatta. (Arvaja 2013.)

Arvaja kertoi joutuvansa toisinaan rajaamaan jotain uutisen ymmärtämisen kannalta olennaista tietoa pois, jotta juttu ei ylittäisi sille annettua maksimimerkkinmäärää. Toisaalta Turun Sanomien kuntatoimituksessa on todettu juttujen olevan niille tehdyistä rajauksista huolimatta lyhyempinä luettavampia. Lisäksi uutisten ymmärrettävyyttä on pyritty toimituksessa lisäämään tietolaatikoilla, jol-laista hän olisi mielestään voinut hyödyntää ainakin Naantalin kaupunginjohtajan viransijaisen vaihdosta käsitelleessä uutisessaan. Arvaja uskoo myös kuvituksen ja grafiikan hyödyntämisen olevan lukijan ymmärtämisen kannalta lehti-työssä suositeltavaa. (Arvaja 2013.)

3.3 Ulla Mattssonin uutiset

3.3.1 Ulla Mattssonin uutinen 1

Vastaajille jaettu neljäs uutinen ja Ulla Mattssonin uutisista ensimmäinen käsit-teli Liedon heikennyttä taloutta ja kunnan harkitsemissa toimenpiteitä tilanteen hallitsemiseksi. Kyselyssä vastaajia pyydettiin selittämään esimerkiksi termit alijäämä, valtionosuudet, hallintokunta, sopeutustoimi ja tase.

20 % vastaajaryhmä A:sta ilmoitti seuraavansa kotimaan politiikan uutisia erit-täin usein, 40 % silloin tällöin ja 40 % joko harvoin tai erittäin harvoin. Vastaaja-ryhmä B:stä enemmistö (60 %) ilmoitti seuraavansa niitä joko usein tai erittäin usein ja loput silloin tällöin.

Enemmistö (60 %) vastaajaryhmä A:sta ja vastaajaryhmä B:stä (80 %) koki ko-timaan politiikan uutisten käsittelevän heitä kiinnostavia aiheita. Kuitenkin yli puolet vastaajaryhmä A:sta (60 %) ilmoitti, ettei seuraa Turun Sanomien koti-maan politiikan uutisointia lainkaan, ja ettei kyselyn ohessa jaettu uutinen käsi-tellyt heitä kiinnostavaa aihetta. 60 % vastaajaryhmä B:stä sen sijaan ilmoitti

seuraavansa Turun Sanomien kotimaan politiikan uutisointia joko usein tai erittäin usein ja loput silloin tällöin. 80 % vastaajista koki lukemansa uutisen käsittelyn heitä kiinnostavaa aihetta.

Selkeällä enemmistöllä (80 %) vastaajaryhmä A:sta ja 100 %:lla vastaajaryhmä B:stä ei ollut ongelmia tulkita uutisartikkelin otsikossa käytettyä kielikuvaa ”joudua suurennuslasin alle”. Vastaajat olivat myös melko yksimielisiä siitä, mitä kielikuvalla ”painua pakkaselle” tarkoitettiin. Sen sijaan Liedon kunnanhallituksen puheenjohtajan suora sitaatti jakoi vastaajaryhmä A:n mielipiteet, kun vahva enemmistö (80 %) vastaajaryhmä B:stä tulkitsi sitaatin yksimielisesti.

Erimielisyyttä ja ristiriitaisuutta vastaajaryhmä A:n vastauksissa aiheuttivat pääasiassa viralliset ja hallinnolliset termit. 60 % vastaajista oli samaa mieltä siitä, mitä talouden budjetoiminen alijäämäiseksi tarkoittaa, mutta sama osuus vastaajista ei osannut määritellä, mitä valtionosuudet ovat. Loput vastaajat selittivät termin samansuuntaisesti, mutta kuitenkin toisistaan poiketen. Kaikki vastaajaryhmä B:n vastaajat selittivät termin yksimielisesti.

Suurin osa vastaajaryhmä A:n vastaajista (80 %) ei tiennyt, mitä hallintokunnat ovat, kun sama osuus vastaajaryhmä B:stä selitti termin yksimielisesti. Sen sijaan yli puolet vastaajaryhmä A:sta (60 %) osasi määritellä, mitä sopeutustoimet ovat, vaikka kaiken kaikkiaan vain 40 % vastaajista osasi antaa esimerkkejä siitä, millaisiin sopeutustoimiin kyseisessä uutisessa viitattiin. Vastaajaryhmä B:llä ei ollut ongelmia kummankaan kanssa, vaan kaikki vastaajat osasivat määritellä molemmat.

60 % vastaajaryhmä A:sta ei osannut määritellä tasetta ja loput vastaajista määrittivät termin toisistaan poiketen. Vastaajaryhmä B:stä suurin osa (60 %) osasi kertoa, mikä tase on, 20 % määritteli termin toisin ja 20 % ei osannut sanoa, mikä tase on.

Vaikka vähemmistö vastaajaryhmä A:sta ilmoitti, ettei kotimaan politiikan uutisoinnissa käytettyjä termejä ja sanoja selitetä riittävän hyvin, peräti 80 % vastaajista oli sitä mieltä, ettei heidän lukemassaan uutisessa käytettyjä termejä selitetty riittävän hyvin. Enemmistö (60 %) vastaajista koki, että termien tarkem-

pi selittäminen olisi auttanut heitä ymmärtämään uutista paremmin, kun vastaava luku vastaajaryhmä B:ssä oli vain 20 %.

Luvut artikkelia koskevassa palautteenannossa olivat vastaajaryhmä B:n osalta muutoinkin pitkälti päinvastaiset. Myös 40 % vastaajaryhmä B:stä oli sitä mieltä, ettei kotimaan politiikan uutisoinnissa käytettyjä termejä ja sanoja selitetä riittävän hyvin, mutta vahva enemmistö (80 %) ryhmästä koki termien ja sanojen selittämisen lukemassaan uutisessa riittävän hyväksi.

Avoimen palautteen perusteella uutisen painotukset olivat vastaajaryhmä A:sta otsikosta alkaen pielessä, ja joitain olennaisiksi koettuja asioita olisi pitänyt käsitellä syvemmin. Jotkut termit, kuten sopeutustoimet, olisi pitänyt selittää tai korvata arkipäiväisemmillä sanoilla, ja uutista olisi voinut selkiyttää diagrammeilla tai kuvilla. Vastaajaryhmä B:stä vähemmistö koki uutisessa olleen parannettavaa mainiten kuitenkin selvitykset sekä toimista, jotka ovat ajaneet Liedon kunnan taloudellisesti ahtaalle, että toimista, jotka olivat johtaneet Liedon budjettilytyksiin vielä silloinkin, kun niitä ei teoriassa olisi pitänyt enää tulla. Vastaajat toivoivat myös selvityksiä talouteen liittyvistä termeistä, kuten yli- ja alijäämästä sekä taseesta.

Kokonaisuudessaan uutinen vastasi vastaajaryhmä B:n tiedollisia edellytyksiä paremmin kuin vastaajaryhmä A:n. Vastaajaryhmä B oli myös tyytyväisempi uutiseen.

3.3.2 Ulla Mattssonin uutinen 2

Ulla Mattssonin toinen uutinen käsitteli Turun seudun kuntaliitoksia ja liitosten vaikutuksia kuntien tehtäviin. Vastaajia pyydettiin määrittelemään muun muassa termit kehysriihi, työpaikkaomavaraisuus, pendelöinti, yhdyskuntarakenne, porkkanaraha, valtionosuusmenetys ja muutoksentukiohjelma. Vastaajia pyydettiin myös tulkitsemaan, mitä uutisessa käytetyllä ilmauksella ”kuntarakennesuman purkaminen” tarkoitettiin.

Vastaajaryhmä A:n vastaajat seurasivat kotimaan politiikan uutisia melko aktiivisesti, sillä 40 % vastaajista ilmoitti seuraavansa niitä joko usein tai erittäin usein ja loput silloin tällöin. Vastaajaryhmä B seurasi kotimaan politiikan uutisia nuorempaa vastaajaryhmää passiivisemmin.

80 % ryhmien vastaajista oli sitä mieltä, että kotimaan politiikan uutiset käsittelevät heitä kiinnostavia aiheita. Turun Sanomien kotimaan politiikan uutisia vastaajat seurasivat melko vähän, sillä 40 % vastaajaryhmä A:n ja 60 % vastaajaryhmä B:n vastaajista ilmoitti seuraavansa niitä silloin tällöin ja loput joko harvoin tai erittäin harvoin.

Suurin osa ryhmien vastaajista (60 %) tulkitsi kuntarakennesuman purkamisen yksimielisesti. Myös porkkanarahan ja työpaikkaomavaraisuuden vastaajaryhmä A selitti yksimielisesti, kun peräti 60 % vastaajaryhmä B:stä ei osannut sanoa, mitä työpaikkaomavaraisuus tarkoittaa. Porkkanaraha oli ryhmälle sen sijaan tuttu käsite.

Yli puolet ryhmien vastaajista (60 %) ei osannut määritellä, mikä kehysriihi on, ketkä siihen osallistuvat ja mitä kehysriihessä tapahtuu. Loput vastaajista määrittelivät ne toisistaan poiketen. Suurin osa vastaajista (60 % vastaajaryhmä A:sta ja 80 % vastaajaryhmä B:stä) ei myöskään osannut sanoa, mitä pendelöinti tarkoittaa. Kaikki vastaajat vastaajaryhmä A:sta määrittelivät yhdyskuntarakenteen toisistaan poiketen. Enemmistö (60 %) vastaajaryhmä B:stä ei osannut määritellä termiä ollenkaan, ja loput vastaajista määrittelivät termin toisistaan poiketen.

Enemmistö vastaajaryhmä A:sta oli yksimielisiä siitä, kenen vastuulla uutisessa mainittujen valtionosuusmenetysten korvaaminen kunnille on. 40 % vastaajista ei kuitenkaan osannut määritellä, mitä valtionosuusmenetykset ovat, ja loput vastaajista määrittelivät ne toisistaan poiketen. Kukaan vastaajaryhmä B:stä ei osannut sanoa, mitä valtionosuusmenetykset ovat tai kenen vastuulla niiden korvaaminen on.

40 % vastaajaryhmä A:n vastaajista ei osannut sanoa, mikä muutoksentukiohjelma on. Vastaava määrä vastaajista määritteli termin keskenään samoin, ja 20

% määritteli termin muista vastanneista poiketen. Selkeä enemmistö (80 %) vastaajaryhmä B:stä ei osannut vastata kysymykseen ollenkaan.

Suurin osa (60 %) vastaajaryhmä A:n vastaajista ilmoitti, ettei kyselylomakkeen yhteydessä jaettu uutinen käsitellyt heitä kiinnostavaa aihetta, ja että siitä oli jätetty olennaisia asioita pois. Sen sijaan 60 % vastaajaryhmä B:stä piti uutista kiinnostavana.

60 % vastaajaryhmä A:n vastaajista ilmoitti kokevansa, ettei kotimaan politiikan uutisissa selitetä niissä käytettyjä termejä ja sanoja riittävän hyvin, ja että uutisista jätetään olennaisia tietoja pois. Jopa 100 % vastaajaryhmä B:stä ilmoitti, ettei kotimaan politiikan uutisissa selitetä termejä ja sanoja riittävän hyvin, ja peräti 100 % vastaajista ilmoitti kokeneensa, ettei heille jaetussa uutisessa käytettyjä termejä selitetty riittävän hyvin, ja että niiden selittäminen olisi auttanut heitä ymmärtämään uutista paremmin. Vastaajien antamassa avoimessa palautteessa toistuivat toiveet aiheen laajemmasta taustoituksesta, kielen yksinkertaistamisesta ja käsitteiden selittämisestä tietolaatikkoon.

Vastausten perusteella uutinen näyttää vastanneen vastaajaryhmä B:n tiedollisia edellytyksiä heikommin kuin vastaajaryhmä A:n. Myös vastaajaryhmä A:lla oli kuitenkin hankaluuksia uutisen ymmärtämisessä.

3.3.3 Ulla Mattssonin uutinen 3

Mattssonin kolmas vastaajille jaettu uutinen käsitteli sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusten järjestämistä Turun seudulla. Uutisessa oli haastateltu useiden Turun seudun kuntien edustajia. Vastaajia pyydettiin tulkitsemaan haastateltavien sitaatteja sekä selittämään uutisessa käytettyjä ilmaisuja ja termejä, kuten vastuukuntamalli, sote-alue ja kuntayhtymä. Uutisen yhteyteen kirjoitetussa tietolaatikossa avattiin esimerkiksi kuntien uusia vastuualueita sekä tapoja järjestää keskinäinen yhteistyönsä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä.

60 % vastaajaryhmä A:n vastaajista ilmoitti seuraavansa kotimaan politiikan uutisia usein, 20 % silloin tällöin ja 20 % harvoin. Vastaajaryhmä B:stä enem-

mistö (60 %) ilmoitti seuraavansa kotimaan politiikan uutisia erittäin usein ja loput harvoin tai ei lainkaan. Vastaajaryhmä A:sta 60 % ilmoitti seuraavansa Turun Sanomien kotimaan politiikan uutisia silloin tällöin ja loput joko harvoin tai erittäin harvoin, kun vastaajaryhmä B:stä enemmistö (60 %) ilmoitti seuraavansa niitä erittäin usein ja loput harvoin tai eivät lainkaan.

Vastaajaryhmä A:n hankaluudet alkoivat jo uutisen otsikossa. Vastaajia pyydettiin tulkitsemaan omin sanoin otsikossa käytetty ja uutisessa myöhemmin esiintyvää suorasta sitaatista poimittu ilmaus. Yli puolet vastaajista ei osannut sanoa lainkaan, mitä kyseisellä ilmauksella tarkoitettiin ja loput vastaajista tulkitisivat ilmauksen toisistaan poiketen. Avoimessa palautteenannossa vastaajat toivoivat, että otsikko olisi ollut informatiivisemmassa muodossa. Vastaajaryhmä B:stä enemmistö (60 %) vastasi kysymykseen samansuuntaisesti, mutta kuitenkin toisistaan poiketen.

Vastuukuntamalli-termin merkityksen selittäminen tuotti vastaajaryhmille ongelmia. 60 % vastaajaryhmä A:n vastaajista ei osannut sanoa, mitä vastuukuntamalli tarkoittaa, ja loput vastaajista antoivat termille toisistaan poikkeavan selityksen. Vastaava luku vastaajaryhmä B:ssä oli peräti 80 %.

80 % vastaajista ei myöskään osannut selittää, mitä erityisvastuun perustason tukemisella koordinaation keinoin tarkoitetaan. Sen sijaan kuntayhtymä ja sote-alue olivat vastaajille tuttuja käsitteitä, sillä kaikki vastaajat molemmista ryhmistä ymmärsivät kuntayhtymän ja suurin osa (80 %) sote-alueen käsitteet samalla tavalla.

Suurin osa (60 %) vastaajaryhmä A:sta osasi määritellä, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon eri tasovaihtoehdot ovat, ja mitä erityisvastuualueiden muuttuminen koordinoiviksi tarkoittaa. Vastaajaryhmä B:stä 80 % ei osannut vastata ensimmäiseen ja 60 % jälkimmäiseen kysymykseen lainkaan, ja loput vastaajista määrittelivät erityisvastuualueiden muuttumisen koordinoiviksi toisistaan poiketen.

Myös sosiaali- ja terveystalvelujen yhteistoiminta-alueen laaja perustaso oli vastaajille vieras käsite, jota 20 % vastaajaryhmä A:n vastaajista ei osannut

määritellä lainkaan, ja jonka loput vastaajista määrittelivät toisistaan poiketen. 80 % vastaajaryhmä B:stä ei osannut vastata kysymykseen lainkaan.

Myös erityisvastuualueen käsite tuotti vastaajille hankaluuksia: 40 % vastaajaryhmä A:sta ei osannut määritellä termiä lainkaan, 40 % määritteli erityisvastuualueen yksimielisesti ja 20 % näistä poiketen. 60 % vastaajaryhmä B:n vastaajista ei osannut määritellä termiä lainkaan, ja loput määrittelivät sen toisistaan poiketen.

Vastaajaryhmät osoittivat merkittävää kriittisyyttä sekä kotimaan politiikan uutisten termien ja sanojen määrittelyä, että etenkin kyselylomakkeen yhteydessä jaetun uutisen termien määrittelyä kohtaan. Valtaosa vastaajista (80 %) oli sitä mieltä, ettei kotimaan politiikan uutisoinnissa käytettyjä termejä ja sanoja selitetä riittävän hyvin. Kaikki kyselyyn osallistuneet vastaajat ilmoittivat kokeneensa, ettei heidän lukemassaan uutisessa selitetty tekstissä käytettyjä termejä tarpeeksi kattavasti. Vastaajaryhmä A oli yksimielinen myös siitä, että termien tarkempi selittäminen olisi auttanut heitä ymmärtämään uutista paremmin. Vastava luku vastaajaryhmä B:ssä oli 60 %. Enemmistö vastaajaryhmä B:stä (60 %) piti uutisen lopussa ollutta tietolaatikkoa hyödyllisenä uutisen ymmärtämisen kannalta.

Vastaajaryhmät antoivat uutisesta runsaasti avointa palautetta ja lukuisia parannusehdotuksia. Vastaajista uutisessa olisi pitänyt kertoa käytännön esimerkein, miten uutisessa mainitut muutokset vaikuttavat tavallisten ihmisten elämään ja selkiyttää, mitä haastateltavat tarkoittivat kommentteillaan. Vastaajaryhmä B:stä todettiin, että artikkelista olisi tullut luettavampi, jos toimittaja olisi avannut suoria lainauksia ymmärrettävämpään muotoon. Uutinen vastasi vastaajaryhmä B:n tiedollisia edellytyksiä heikommin kuin vastaajaryhmä A:n.

Uutinen sai vastaajaryhmiltä kritiikkiä myös kapulakielisyydestä. Lisäksi vastaajaryhmä A oli sitä mieltä, että tietolaatikossa olisi pitänyt selittää kaikki uutisessa käytetty terminologia kansantajuisemmin ja niin, että aiheeseen perehtymättömät lukijat olisivat ymmärtäneet uutista paremmin. Selkeä enemmistö (80 %)

vastaajista oli sitä mieltä, ettei tietolaatikko selventänyt uutisen taustoja riittävästi.

Vastaajaryhmä A olisi toivonut uutiseen myös enemmän väliotsikoita, grafiikkaa ja taulukoita ja vähemmän lyhenteitä ja lukuja. Suurin osa vastaajaryhmä A:sta (60 %) koki uutisen liian yksityiskohtaiseksi tai pitkäksi ja siitä jääneen sen ymmärtämisen kannalta olennaisia tietoja pois. Vastaajaryhmät esittivät havainneensa uutisen oletettavan virheellisesti siinä käytettyä terminologiaa ja asiasisältöjä lukijoille tutuksi. Enemmistö vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että uutinen käsitteli heitä kiinnostavaa aihetta.

3.4 Ulla Mattssonin haastattelu

Yhteistyöhön ryhtyneille Turun Sanomien kuntatoimituksen toimittajille annettiin mahdollisuus valita itse uutiset, joista he toivoivat saavansa opinnäytetyössään palautetta. Uutisten lisäksi esimerkiksi henkilöjuttuja kirjoittava Ulla Mattsson (henkilökohtainen tiedonanto 24.9.2013)⁵ valitsi uutisensa yksin omaa uskoen tekstien käsittelevän yleisesti ottaen lukijoiden näkökulmasta hankalasti ymmärrettäviä aiheita kuten kuntaliitoksia ja kuntataloutta.

Mattsson ei ollut aikaisemmin saanut valitsemiensa uutisten ymmärrettävyydestä palautetta ja kertoi etenkin lukijoilta tulevan yleisesti ottaen palautetta valittavan vähän. Sen sijaan toimituksen toimittajat lukevat toistensa juttuja ja antavat niistä palautetta kuntatoimituksen esimiehen lisäksi, mutta myöskään kollegoilta saatu palaute ei juuri koske uutisten ymmärrettävyyttä. (Mattsson 2013.)

Mattssonin (Mattsson 2013) mielestä uutisten luettaminen toimituksen ulkopuolisella taholla voisi olla hyödyllistä tekstien ymmärrettävyyden kannalta.

Eihän sitä voi tehdä siinä tilanteessa (juttua kirjoittaessa), mutta ehkä olisi opettavaista tehdä sitä jossain muussa tilanteessa. Kyllähän sen aina välillä huomaa, kun keskustelen esimerkiksi äitini kanssa, että ei sitä viestiä välttämättä ole aina ihan ymmärretty oikein. Ja toisaalta myös se, että niitä, jotka sitä palautetta antaa

⁵ Jatkossa (Mattsson 2013)

talon sisällä, ei ihan voi rinnastaa rivilukijaan. He ovat kuitenkin niin toisella tavalla perillä asioista. (Mattsson 2013.)

Toisaalta Mattsson pitää myös tärkeänä, ettei lukija tunne oloaan aliarvioituksi. Hän arvioi esimerkiksi lähipalveluihin ja muihin lukijoiden läheisessä kokemuspiirissä kuuluviin asioihin liittyvien kuntapoliittisten uutisten olevan suhteellisen helppoja ymmärtää. Yleisesti ottaen Mattsson arveli vastaajaryhmä B:n ikäluokan ymmärtävän kotimaan politiikkaan liittyviä uutisia vastaajaryhmä A:n ikäluokkaa paremmin. (Mattsson 2013.)

Mattsson uskoo runsaasti termejä sisältävien sekä lainsäädäntöön ja kuntauudistukseen liittyvien aiheiden ymmärtämisen olevan lukijoille haasteellista ja kertoi joutuvansa toisinaan pohtimaan, miten laajoja kokonaisuuksia voisi hahmottaa lukijoille tiiviisti ymmärrettävyydestä tinkimättä. Mattsson kertoi miettivänsä uutistensa ymmärrettävyyttä jopa huomaamattaan melko paljon työssään etenkin kieliopin ja kielen sujuvuuden näkökulmasta. Haastavimmiksi uutisaiheiksi hän koki aiheet, joiden terminologia on vaikeasti avattavissa kansantajuisiksi. (Mattsson 2013.)

Mattsson (Mattsson 2013) listasi hyödyllisiksi työkaluiksi hankalasti avattavissa uutisissa grafiikan, kuvituksen sekä tietolaatikot. Tietolaatikoissa joko kerrataan eli tiivistetään aiheeseen liittyviä tärkeimpiä faktoja tai kerrotaan, miten asia on edennyt, ja mikä tilanne on sillä hetkellä, jotta lukijalla olisi mahdollisuus niin sanotusti päästä aiheesta vielä kärryille. Erityisen hyödyllisiksi apuvälineiksi Mattsson (emt.) koki kuitenkin haastattelut, joiden avulla aiheet voi tuoda lähemmäs arkea ja kuluttajien kokemuspiiriä.

Mattsson kertoi tarjoavansa haastateltavilleen mahdollisuuden tarkistaa uutisessa käytetyt suorat sitaatit ennen artikkelin julkaisemista. Toisinaan Mattssonin selkeyttämät suorat sitaatit päättyvät tämän vuoksi lehteen hankalammassa muodossa kuin hän on ajatellut. (Mattsson 2013.)

Kyllähän se on melkein aina tätä, että juuri niihin kohtiin, joilla on tavoitellut luetavuutta ja ymmärrettävyyttä, kirjoitetaan ne jargonit. Eli se ei riitäkään, se ei enää kelpaakaan, vaan asiat pitäisi sanoa niin mutkallisesti ja hankalasti ja kankeasti. Se on se toimittajan vaikeus, ja tietyllä tavalla seuraavaksi tietysti lukijan vaikeus, jos ei siitä selvitä. (Mattsson 2013.)

Mattsson totesi toimittajien joutuvan ajoittain pohtimaan selkeyttämisen ja vääristämisen välistä rajanvetoa: Milloin lukija ei enää saakaan haastateltavan viestiä sellaisena, jonka hän on tarkoittanut toimittajan kautta välittää? Haastateltavan ja toimittajan välisissä sitaatteihin liittyvissä ristiriitatilanteissa Mattsson kertoi turvautuvansa usein kompromissiratkaisuun antaen haastateltavan ilmaista asiansa ensin vaikeamman kautta yrittäen selventää asian lukijalle kansankielesti esimerkiksi seuraavassa kappaleessa. (Mattsson 2013.)

Mattsson (Mattsson 2013) suhtautui huomattavan kriittisesti omiin uutisiinsa ja epäili kaikkia uutisaiheitaan lukijoiden kannalta hankaliksi ymmärtää. Hallituksen hyväksymän kuntarakennelakiesityksen vaikutuksia Turun seutuun käsitellyttä uutista (Mattssonin uutinen 2) hän (Mattsson 2013) piti kolmesta tekstistään vaikeimpana muistellen joutuneensa kirjoittamaan uutisen kiireessä. Hankalien ilmausten lisäksi Mattsson (emt.) olisi jälkeinpäin muuttanut uutisen painotuksia.

Tällaisia lauseita ei olisi ikinä pitänyt kirjoittaa: ”Muutoksentukiohjelmaan kuuluvat myös ICT-tuki, muutosjohtamistuki, lähipalvelujen ja lähidemokratian kehittäminen.” Sellaista ei kyllä kukaan käsitä. - - Sen sijaan on ilmoitettu, että tähän muutoksentukiohjelmaan kuuluu nimenomaan lähipalvelujen ja lähidemokratian kehittäminen. Jokaisella, joka kuntaliitoksia vastustaa, on yleensä päällimmäisenä perusteluna demokrauliaulottuvuus ja lähipalvelut, niiden menettämistä pelätään. Sitä puolta tässä olisi voinut enemmänkin tuoda. (Mattsson 2013.)

Mattsson arveli jälkeinpäin epäolennaisilta tai hankalilta kuulostavien asioiden tuntuvan kirjoittamisen hetkellä uutisen sisällön kannalta merkittäviltä ja päätyvän siksi painoon. Kovassa kiireessä taustahaastattelujen tekeminen uutisia varten voi olla toimittajalle hankalaa. (Mattsson 2013.)

Toisaalta Mattsson uskoi mahdollisesti ajattelevansa kirjoitusprosessin aikana hieman haasteellisempien ja uutisjuttujen viimeisiin kappaleisiin sijoitettujen tietojen palvelevan aiheeseen tarkemmin perehtyneitä lukijoita. Mattssonin mielestä tiedot tarjoavat lukijoille enemmän yksityiskohtia, kuten numeroita, joita toimituksessa muuten pyritään välttämään. (Mattsson 2013.)

Uutisten alkupäässä sijaitsevien elementtien kuten otsikoiden, ingressien ja kuvatekstien ymmärrettävyyteen Mattsson arveli panostavansa kirjoitustyössään

hieman enemmän. Mattsson kertoi kenties olettavansa, että asioihin vähemmän perehtyneet lukijat lukevat vain ne. (Mattsson 2013.)

Mattsson arvioi käsitteiden ja termien olevan lukijoista kaikkein hankalimpia kotoimaan politiikkaa käsittelevissä uutisissa. Hän huomautti, että politiikan aiheita käsittelevissä uutisissa keinot selkiyttää tai elävöittää kieltä ovat rajallisemmat kuin ehkä muissa journalistisissa tekstilajeissa. (Mattsson 2013.)

Ongelma on juuri se tietynlaisesta totuudesta kiinnipitäminen, ettei kirjoita muuta kuin mitä se asia on. Jos muita asioita käsiteltäisiin, niin olisi varmasti ihan toisenlaiset mahdollisuudet konkretisoida enemmän, mennä sellaisiin kielellisiin peleihin. Ei sitä (eksaktia termiä tai käsitettä) voi oikein muuksikaan muuttaa. (Mattsson 2013.)

Mattsson kuitenkin mainitsi tietolaatikat varteenotettaviksi keinoiksi yrittää selittää uutiseen liittyvää terminologiaa. Termien ja käsitteiden avaamista tekstissä Mattsson piti hankalana uutisille annettujen ja melko tiukkojen merkkimäärien vuoksi. Toisaalta hän uskoi juttujen lyhyenä pitämisen voivan olla uutisten luettavuuden ja ymmärrettävyyden kannalta eduksi. (Mattsson 2013.)

4 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

4.1 Yhteenveto kyselytutkimuksen ja teemahaastattelujen vertailun tuloksista

Tässä opinnäytetyössä käytetyn aineiston analyysin perusteella toimittajien oletukset lukijoiden tiedollisista edellytyksistä kohtaavat lukijoiden odotukset melko heikosti. Toimittajien haastattelujen perusteella he tiedostavat termien ja käsitteiden olevan lukijoille suurin este kotimaan politiikan uutisten ymmärtämiseksi. Heillä ei kuitenkaan liene selkeää käsitystä siitä, miten helpoista tai vaikeista termeistä on kyse. Lukijoille hankaluuksia tuottavat sanat eivät yllättäen ole poikkeuksetta vain uutiskielessä esiintyviä hyvin eksakteja poliittisia termejä vaan toisinaan myös politiikan uutisissa usein esiintyviä ja suomen kieleen vakiintuneita käsitteitä.

Toisaalta on myös mahdollista, että toimittajat tiedostavat lukijoiden tarpeet, mutta eivät kykene vastaamaan niihin esimerkiksi uutisten pituutta koskevien määräysten (Arvaja 2013) tai kiireen vuoksi. Myös virallisten termien kääntäminen kansankielisiksi voi olla mahdotonta, sillä tämä johtaisi niiden merkityksen muuttumiseen. (Mattsson 2013.)

Molemmat työhön haastatelluista toimittajista arvelivat haastattelujen ja suorien sitaattien lisäävän uutisten ymmärrettävyyttä lukijoiden näkökulmasta (Arvaja 2013; Mattsson 2013). Omista uutisistaan Mattsson (Mattsson 2013) arvioi lukijoiden kannalta ymmärrettävimmäksi uutiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen periaatteista kertoneen uutisen (Ulla Mattssonin uutinen 3) osittain uutisessa runsaasti käytettyjen suorien lainausten vuoksi.

Kyselyn vastaajat eivät kuitenkaan maininneet suoria sitaatteja yleisesti ottaen ymmärrettävyyttä helpottavaksi keinoksi, ja kyselytutkimuksen vastausten perusteella näyttääkin siltä, että suorat sitaatit voivat heikentää uutisen ymmärrettävyyttä. Osa vastaajista ei ymmärtänyt lukemissaan uutisissa esiintyneitä sitaatteja sellaisinaan ja olisi kokenut niiden selittämisen esimerkiksi seuraavassa kappaleessa tarpeelliseksi. Grafiikka, kuvitus, väliotsikot ja tietolaatikat olivat

sen sijaan erittäin toivottuja lisiä uutisiin kaikkien vastaajien keskuudessa. Vastajat arvelivat niiden voivan lisätä uutisten ymmärrettävyyttä, kuten Arvaja (Arvaja 2013) ja Mattsson (Mattsson 2013) uskoivat.

Opinnäytetyöhön kerätty aineisto osoittaa, ettei kyselytutkimukseen osallistuneiden vastaajaryhmien tiedollisissa edellytyksissä ole iästä huolimatta kokonaisuudessaan suuria eroja. Tutkielmassa toteutetun kyselyn mukaan etenkin nuoremmat lukijat toivoisivat kuitenkin yhä perustavanlaatuisempaa perehdytystä uutisissa esiintyvään terminologiaan. Vastaajaryhmä A pärjasi kyselyssä kaiken kaikkiaan hieman paremmin kuin vastaajaryhmä B toisin kuin työhön haastatellut toimittajat olettivat. Myöskään vanhemman vastaajaryhmän jäsenten oletukset omista tiedollisista edellytyksistään eivät kyselylomakkeiden perusteella vastaa totuutta aukottomasti.

Ryhmien välisessä kiinnostuksessa kotimaan politiikan uutisia kohtaan tai kotimaan politiikan uutisten seuraamisen aktiivisuudessa ei ilmennyt merkittäviä eroja. Kyselyn tulosten analyysin perusteella näyttää kuitenkin siltä, että työn aineistona käytetyt uutiset vastasivat paremmin niiden vastaajaryhmien tiedollisia edellytyksiä, jotka ilmoittivat seuraavansa kotimaan politiikan uutisia verrokkejaan aktiivisemmin. Ainoastaan yhdessä kuudesta kyselystä kotimaan politiikan uutisia aktiivisemmin seurannut vastaajaryhmä ymmärsi lukemaansa uutista heikommin kuin passiivisempi ryhmä.

Toimittajien tekemien kielellisten valintojen lisäksi myös lukijoiden oma perehtyneisyys politiikan aiheisiin näyttää siis vaikuttaneen siihen, miten hyvin uutisia ymmärrettiin. Siitä huolimatta enemmistö kaikista kyselyn vastaajista koki, ettei heidän lukemassaan uutisessa selitetty termejä riittävän hyvin ja että termien selittäminen olisi auttanut heitä ymmärtämään uutista paremmin. Sen lisäksi tiedottavien tekstien kielen ja terminologian selkeyteen on aina syytä kiinnittää huomiota. Esimerkiksi Wahlsténin (2012, 133) mukaan asia tulisi pyrkiä ilmaismaan niin, että mahdollisimman suuri osa lukijoista ymmärtäisi sen ainakin lähes samalla tavalla.

4.2 Opinnäytetyön tulosten soveltaminen käytäntöön ja mahdollinen jatkotutkimus

Tämä opinnäytetyö ei anna vastausta siihen, vastaavatko kotimaan politiikan toimittajien oletukset lukijoiden tiedollisia edellytyksiä valtakunnallisesti. Suurin hyöty opinnäytetyöstä on Turun Sanomien kuntatoimitukselle. Siitä huolimatta myös muut politiikasta uutisoivat toimittajat voivat peilata opinnäytetyön tuloksia omaan uutiskirjoittamiseensa. Kotimaan politiikasta uutisoivat toimittajat voivat opinnäytetyön perusteella pohtia uutistensa ymmärrettävyyttä grafiikan, kuvituksen ja väliotsikoiden runsaamman hyödyntämisen ja suorien sitaattien karsimisen näkökulmasta, vaikka työ ei anna ehdottomia vastauksia siihen, miten politiikan uutisoinnista saisi selkeämpää.

Tässä opinnäytetyössä kerätyt tulokset kannustavat toimittajia myös punnitsemaan uutistekstiensä sanastojen ja kielen ymmärrettävyyttä tilanteissa, joissa uutisilla pyritään palvelemaan suurinta osaa lukijoista: Yli puolet opinnäytetyössä toteutetun kyselyn vastaajista koki, ettei kotimaan politiikan uutisoinnissa käytettyjä termejä ja sanoja selitetä yleisesti ottaen riittävän hyvin.

Tässä opinnäytetyössä tehdyt havainnot tarjoavat myös useita mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Aiheen käsittelyä voisi laajentaa esimerkiksi tutkimalla sitä, kirjoittavatko kotimaan politiikan toimittajat itselleen vieraista aiheista eri tavalla kuin tutuista, ja onko tällä vaikutusta uutisten ymmärrettävyyteen. Tämän kaltaisessa jatkotutkimuksessa voisi tarkastella esimerkiksi sitä, käyttävätkö toimittajat yksinkertaisempaa sanastoa uutisissa, joiden aiheet ovat heille itselleen vieraista, tai käyttävätkö he tällöin suuremman osan uutiselle määritellystä merkkimäärästä aiheen taustoittamiseen kuin kirjoittaessaan tutuista aiheista. Lisäksi tutkimusta voisi laajentaa opinnäytetyöhön valitusta näkökulmasta sellaisenaan muihin kotimaan politiikan uutistoimituksiin, jotta aiheesta saisi kattavamman kuvan yleisellä tasolla.

LÄHTEET

Ammattikorkeakoulujen verkkokirjasto 2013. Julkaisuarkisto Theseus – ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt ja julkaisut verkossa. Viitattu 23.4.2013
www.theseus.fi > Aineistot ammattikorkeakouluittain.

Aro, J. 2012. Valta valuu toimituksista. Teoksessa Vehkoo, J. (toim.) Journalismikritiikin vuosikirja 2012, Media & Viestintä. Tampere: COMET – Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus, Nordicom, 1/2012, 123-131.
http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65347/journalismikritiikin_vuosikirja_2012.pdf?sequence=1

Arvaja, M. 2013. Turun Sanomat. Henkilökohtainen tiedonanto 23.9.2013

Eduskunta 2013. Antti Mikkola. Viitattu 23.4.2013
www.eduskunta.fi > Kansanedustajat 1907-

Euroopan unioni. Luostarinen, M. 2013. Median vahtikoirat nukkuvat mukaan. Viitattu 11.4.2013
<http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/mielipiteet/lukijalta/median-vahtikoirat-nukkuvat-1.30934>

Hallituksen esitykset HE 234/2001.
<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2001/20010234>

Heikkilä, T. 2004. Tilastollinen tutkimus. 5., uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1995. Teemahaastattelu. 7. painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Kasvinen, J. 2012. Tässä Yle Uutiset Lounais-Suomesta, olkaa hyvä! : alueellisten tv-uutisten katsojatytyväisyystutkimus. Opinnäytetyö. Journalismin koulutusohjelma. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/51668/Kasvinen_Johanna.pdf?sequence=1

Kirjastojen yhteistietokanta 2013. Melinda-yhteistietokanta. Viitattu 23.4.2013
http://melinda.kansalliskirjasto.fi/F/?func=find-b-0&con_lng=fin&local_base=fin01_opac

Korja-Kaskimäki, L. Osastopäällikkö. Turun Sanomien kuntatoimitus. Sähköpostitiedonanto 14.5.2013

Mattsson, U. Turun Sanomat. Henkilökohtainen tiedonanto 24.9.2013

Nieminen, S. 1994. Kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen sanomalehti Keski-suomalaisen urheilusuilla. Pro-gradu työ. Viestintätieteiden laitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Palonen, E. 2012. Miksi kunnallispolitiikka ei kiinnosta? Viitattu 10.4.2013
<http://www.politiikasta.fi/article/miksi-kunnallispolitiikka-ei-kiinnosta>

Pitkänen, V. 2009. Poliitiikan journalismin yhteiskunnallinen tehtävä. Teoksessa Pernaa, V.; Niemi, M.K. & Pitkänen, V. (toim.) Poliitiikan journalismin tila Suomessa. Turku: Kirja-Aurora, 79–108.

Saarholma, M. 2007. Paikallislehti lähellä ihmistä : Ulvilan Seudun lukijatutkimus. Opinnäytetyö. Rakennustekniikan koulutusohjelma. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/967/Saarholma_Mirka.pdf?sequence=1

Soininen, M. 1995. Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Turku: Turun yliopisto, Täydennyskoulutuskampus.

Turun Sanomat. 2009. Turun Sanomat täyttää perjantaina 105 vuotta. Viitattu 23.4.2013
<http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/99804/Turun+Sanomat+tayttaa+perjantaina+105+vuotta>

TS-Yhtymä Oy. 2011. TS-Yhtymä vuosikertomus. Viitattu 23.4.2013
<http://www.ts.fi/ts-yhtyma/350586.pdf>

TS-Yhtymä Oy. 2013. Viitattu 23.4.2013
<http://www.ts.fi/ts-yhtyma/index.html>

Vahtera, R. 2004. Matkan määränä kansan menestys. Turku: TS-Yhtymä/Hansaprint Oy.

Wahlstén, S. 2012. Tekstiä lukijalle yleiskielellä. Teoksessa Vehkoo, J. (toim.) Journalismikritiikin vuosikirja 2012, Media & Viestintä. Tampere: COMET – Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus, Nordicom, 1/2012, 133–137.

Liite 1

Kirjallisuuskatsaus

Politiikan journalismi tutkimuksen kohteena – esimerkkejä tutkimuksista

Tarkastelussa naispoliitikkojen mediajulkisuuden läpimurron vaikutukset politiikan journalismin asiasisältöihin 1980-luvulla

Huolimatta merkittävistä ja vaikutusvaltaisista naisministereistä Suomen aiemmissa hallituksissa vasta naispoliitikkojen entistä määrätietoisemmat ja päättäväisemmät ponnistelut poliittisen vaikutusvaltansa lisäämiseksi 1980-luvun loppupuoliskolla johtivat naispoliitikkojen läpimurtoon suomalaisessa poliittisessa julkisuudessa. Ennen 80-luvun puoliväliä naispoliitikot olivat ikään kuin jääneet puolueorganisaatioita johtaneiden miesten varjoon. Heidän toimintansa pysyi puolueiden muun toiminnan lomassa, eivätkä puolueiden sisäiset sukupuolikonfliktit päässeet kärjistymään. Perinteistä politiikan julkisuutta hallitsivat sanomalehdissä yksinomaan miehet, kun naispoliitikkoja oli totuttu näkemään vain ja ainoastaan naistenlehtien sivuilla, ja niilläkin harvoin. (Pernaa & Railo 2006, 46.)

Naisten ilmestyminen suomalaiseen mediajulkisuuteen loi politiikan journalismiin uuden ja täysin erilaisen tavan kirjoittaa suomalaisista poliitikoista. Kun 80-luvun alussa miespoliitikkoja käsittelevät jutut kohdensivat katseensa valtaan, poliitikon asemaan hallituksessa tai omassa puolueessaan, naispoliitikoista kirjoitetut henkilöesittelyt tarkastelivat politiikkaa poliitikon henkilökohtaisen kokemusmaailman näkökulmasta ja mahdollistivat yleisluontoisen pohdiskelun. (Pernaa & Railo 2006, 46–47.)

Esimakua naispoliitikkojen uudesta mediajulkisuudesta saatiin vuoden 1983 eduskuntavaalien jälkeen. Eduskuntaan päässeet alle kolmekymppiset sosiaali-demokraattien Arja Alho ja kokoomuksen Sirpa Pietikäinen olivat jonkin verran esillä mediassa ”miesten maailmaan päässeinä nuorina naispoliitikkoina”. Kuitenkin vasta neljä vuotta myöhemmin järjestettyjen vuoden 1987 eduskuntavaalien voidaan katsoa uudistaneen naisten poliittisen julkisuuden. (Pernaa & Railo 2006, 47.)

Naispoliitikot astuivat julkisuudessa esille odotetusti iltapäivä- ja naistenlehdissä. Kuitenkin myös Helsingin Sanomissa havahduttiin tarkastelemaan naisten politiikan esiinmarssia. Lehdet esittivät heidät nuorina ja kunnianhimoisina naisina puolustamassa sananvaltaansa omissa puolueissaan vaatien sitä lisää aiemmin etulinjassa seisseiltä miehiltä. Jutuissa korostui poliitikkojen yksityiselämä, kuten Iltalehden Pietikäistä koskenut ja hänen perhettään, ystäviään, elintapojaan ja työn ja yksityiselämän yhdistämistä käsitellyt artikkeli osoitti. Kun

Pietikäinen vuoden 1987 eduskuntavaalien jälkeen hävisi äänestyksen puolueensa varapuheenjohtajuudesta, lähestyi Iltalehti aihetta jälleen henkilökohtaisesti ja tunteikkaasta näkökulmasta. Myöhemmin samana vuonna Pietikäinen esiintyi naiskansanedustajien pukeutumista pohtineessa artikkelissa. (Pernaa & Railo 2006, 48–49.)

Samana vuonna kansanedustaja Esko-Juhani Tennilästä julkaistu henkilöhaastattelu alkoi ajalle epätyypillisellä tavalla: kuvauksella toimittajan saapumisesta Tennilän kotiin. Nykyjournalismin totuttu tyyli luoda jutun alkuun läheinen tunnelma toimittajan, haastateltavan ja lukijan välille, luoda mahdollisuus harvinaiseen silmäykseen poliitikon henkilökohtaiseen elämään, oli tuohon aikaan tavatonta. Artikkelit alkoivat välittömästi poliitikon yhteiskunnallisten näkemysten käsittelyllä. (Pernaa & Railo 2006, 51.)

Poikkeuksellisesta lähestymistavasta huolimatta miespoliitikkojen käsittely henkilöesittelyissä ei muuttunut tai vaihtunut Helsingin Sanomissa tai Iltalehdessä 80-luvun aikana. Artikkeleiden keskeisenä teemana säilyi politiikka, vaikka sitä olisi käsitelty yksityiselämän näkökulmasta tai henkilökohtaisten tunteiden tasolla. Ainoastaan naispoliitikoista kirjoitetuissa artikkeleissa puhuttiin selkeästi yksityiselämään liittyvistä asioista. (Pernaa & Railo 2006, 52.)

1980-luvun lopulla syntyi kokonaan uudenlainen, naisista koostunut poliitikkojen ryhmä, jonka mediassa saama julkisuus koski miltei poikkeuksetta ryhmän jäsenten yksityiselämää ja hyvin niukasti jos lainkaan poliittista toimintaa. Poliitikon poliittisen uran ja julkisuuden yhteys haaleni entisestään. Onkin esitetty, että naispoliitikkojen 80-luvun lopun mediajulkisuuden murroksella olisi yhteys poliittisen journalismin näkökulman siirtymisellä tunteiden ja yksityiselämän suuntaan. (Pernaa & Railo 2006, 49–50.)

Vasta vuonna 1991 julkaistu Matti Ahteen henkilökuva, joka käsitteli pelkästään Ahteen henkilökohtaista elämää, toimi ikään kuin kohtaamispisteenä yksityiselämälle ja miesten ja naisten henkilöesittelyille. Voimakkaasti poliitikon puolesta tai vastaan kantaaottavista kuvauksista tulikin osa 90-luvun politiikan journalismia. (Pernaa & Railo 2006, 49–50, 52.) Pernaan ja Railon (2006, 53) mukaan tunteikas ja yksityiselämää koskeva julkisuus usein edisti myönteisiä julkisuuskuvia etenkin miehistä tehden 80-luvulla merkityksettömäksi hömpäksi katsotun journalismin muodon miespoliitikkojen myönteisen julkisuuden peruspilariksi.

Tutkimuskohteena teknologisen kehityksen ja Internetin vaikutukset politiikan journalismiin 2000-luvulla

Tiedonvälityksen ja kuluttajien siirtyminen verkkoon yhä enenevissä määrin on tarjonnut 2000-luvulla journalismin asiantuntijoille ja tutkijoille runsaasti mielenkiintoisia tutkimuskohteita koskien politiikan journalismin kehityskulkuja. Teknologisoituminen on nostattanut esiin kysymyksiä niin kuluttajien mediakulutustottumuksista, tiedotusvälineiden kilpailuasetelmista kuin muutoksista journalistien työskentelytavoissa. (Pitkänen 2009, 109.)

Internet on lisäksi paitsi lisännyt interaktiivisuutta eri toimijoiden välillä, myös tarjonnut tiedotusvälineille uudenlaisia mahdollisuuksia sisältöjen ja palvelujen

tarjoamiseen. Esimerkiksi politiikan toimittajien pitämät blogit, tiedotusvälineiden ylläpitämät vaalikoneet, verkkogallupit ja keskustelupalstat ovat avanneet tiedotusvälineille yhä vuorovaikutuksellisempia mahdollisuuksia käsitellä ajankohtaisia aiheita ja toisaalta yleisölle ottaa kantaa ajankohtaisiin politiikan kysymyksiin. Poliitiikan journalismi on selvimmin hyötynyt verkkoviestinnän tarjoamista mahdollisuuksista vaalien yhteydessä, sillä muun muassa ehdokkaiden vastaukset vaalikoneiden kysymyksiin ovat tarjonneet tiedotusvälineille uutisiaihteita. (Pitkänen 2009, 110, 120–122.)

Ensimmäiset suomalaiset tiedotusvälineet ryhtyivät tuottamaan mediasisältöjä verkkoon 90-luvun puolivälissä, valtakunnallisista uutismedioista Turun Sanomat vuonna 1995 etunenässä (Pitkänen 2009, 110; www.ts.fi 2009). Pitkäsen (2009, 111) mukaan sen ajan verkkojulkaisut mukailivat voimakkaasti tiedotusvälineen ensisijaisen tuotteen, esimerkiksi Turun Sanomien tapauksessa sanomalehden, sisältöjä, rakenteita ja työtapoja. Käytännössä verkossa julkaistiin samat jutut kuin lehdessä.

Vuosituhanne vaihduttua tiedotusvälineiden ajatus verkosta muuttui, ja sitä alettiin ajatella omana itsenäisenä tuotteenaan, jonka sisällöissä tulisi ottaa huomioon verkon tarjoamat mahdollisuudet ja sille tyypilliset ominaisuudet. Ainoastaan tätä ajatusta noudattaen niiden onkin mahdollista nousta varteenotettaviksi uutispalveluiksi sanomalehtien ja televisiouutisten rinnalle. (Pitkänen 2009, 111.)

Pitkäsen (2009, 116) tutkimus osoittaa toimittajien mieltävän verkon eräänlaiseksi houkuttimeksi, johon tutustuttuaan kuluttaja hakeutuu herkemmin päätuotteen pariin saadakseen aiheesta lisää informaatiota. Päätuote tarjoaa kuluttajille syvempää, ymmärrettävämpää ja taustoittavampaa tietoa (Pitkänen 2009, 116).

Verkon tuotteistaminen on tuonut esiin myös haasteita. Osittain nopeutensa, reaaliaikaisuutensa ja helpon saatavuutensa vuoksi tiedotusvälineiden välinen uutiskilpailu on koventunut. Tiedotusvälineet kilpailevat ennen kaikkea siitä, kuka julkaisee jutun ensimmäisenä ja kenen tuote houkuttelee jutun ääreen eniten kuluttajia. Toisin kuin perinteisessä politiikan journalismissa verkkoon tuotetut sisällöt otsikoidaan usein räväkämmin ja huomiota herättävämmiin kuin päätuotteessa. Asiallisen poliittisen väittelyn sijaan verkko esittää poliittiset puheenvuorot riitelynä, jossa osapuolet vuoronperään provosoivat toisiaan sanoillaan ja teoillaan (Pitkänen 2009, 114).

Pitkäsen (2009, 113) tutkimus osoittaa politiikan toimittajien verkkoon liittyvien uhkakuvien koskevan juuri tätä muutosta, sillä journalistinen laatu saattaa kärsiä kovassa kiireessä. Verkkoon saattaa päätyä toisinaan varmentamatontakin tietoa, eikä toimittajille välttämättä jää aikaa syventää uutisjuttuja. Verkon uutiskynnyks onkin matalampi kuin päätuotteen, ja politiikkaa tai politiikkoja käsittelevät viihteellisemmät aiheet päätyvät usein verkkoon. Toisaalta ilmiössä on välinekohtaisia eroja, sillä sanomalehdistöllä ei ole käytännössä katsoen samantaisia edellytyksiä tuottaa verkkoon materiaaleja kuin televisiolla, jonka toiminta perustuu verkossakin helposti jaettavaan visuaaliseen aineistoon. (Pitkänen 2009, 113–114, 116–118.)

Vuorovaikutuksellisuutensa ansiosta toimittajien on helpompi seurata kuluttajien kiinnostuksenkohteita ja lukutottumuksia ja näin jopa saada verkosta juttuideoita. Esimerkiksi poliitikkojen ylläpitämät blogit ovat tarjonneet politiikan toimittajille helpon ja nopean tavan saada tietoa poliitikkojen näkemyksistä ja mielipiteistä. Blogit ovat tarjonneet myös politiikan toimittajille mahdollisuuden julkaista ja käsitellä ajankohtaisia aiheita vapaammin ja käydä avointa keskustelua yleisön kanssa. Pitkäsen tutkimukseen osallistuneet toimittajat kokivat kuitenkin huolestuttavaksi sen, että usein politiikan uutisten luetuimmat jutut ovat kevyitä ja viihteellisiä, skandaalinkäryisiä paljastusjuttuja esimerkiksi poliitikkojen yksityiselämästä. Toimittajien huoli kohdistui myös siihen, voiko verkon uutiskriteeristö heijastua päätuotteen uutiskriteeristöön. Siitä huolimatta verkon vuorovaikutuksellisuus on kasvattanut myönteisesti kuluttajien aktiivisuutta osallistua journalismin poliittisiin keskusteluihin ja toisaalta antaa toimituksille suoraa palautetta työstään. (Pitkänen 2009, 115, 119, 123, 128.)

Verkon vaikutuksista politiikan journalismiin liittyy paljon kysymyksiä. Parhaimmillaan se voi johtaa moniäänisempään kansalaisyhteiskuntaan, ja vaikka toimittajat ovat ainakin tähän asti suhtautuneet pääasiassa skeptisesti kuluttajien itse tuottamiin sisältöihin tiedonlähteinä, tiedotusvälinejulkisuudessa käsiteltävät aiheet ja näkökulmat tulevat jatkossa pohjaamaan yhä useammin blogeihin ja verkkokeskusteluihin (Pitkänen 2009, 136–137, 140). Pitkäsen (2009, 137) mukaan verkon kasvava suosio ei kuitenkaan merkitse tilannetta, jossa kuluttajista tulisi journalismissa merkittävä uusi toimija journalistien rinnalle, vaan pikemminkin politiikan julkisen agendan uudenlaista määrittymistä.

Tutkimuskohteena toimittajien ja vallanpitäjien suhde politiikan journalismin tabloidisaatiossa

Tabloidisaation ilmiössä viihteelliset sisällöt joko sekoittuvat tai korvaavat perinteisen asiajournalismin. Laatulehdistöksi ja uutisjournalismiksi katsottuihin journalistisiin tuotteisiin sekoittuu ominaisuuksia iltapäivälehdille ja sensaatiolehdille tyypillisistä aiheista (Juntunen & Väliaverron 2009, 281). Etenkin 2000-luvulla media ja journalismi ovat nostaneet otsikoihin esimerkiksi poliitikkojen ja muiden julkisuuden henkilöiden yksityiselämään kuuluvia asioita, joista uutisoiminen ei perinteisessä mielessä palvele journalismille annettua tehtävää demokratian edistäjänä ja tiedon välittäjänä. Ilkka Kanervan tekstiviestikohu ja Matti Vanhasen avioero ja siitä alkanut keskustelu ovat esimerkkejä tästä. Myös politiikan journalismin tutkimus vaikuttaa kohdistaneen katseensa tähän ilmiöön ja sen vaikutuksiin journalismin, politiikan ja niiden tekijöiden välillä.

Poliittiset skandaalit ovat kuuluneet journalismiin jo vuosikymmenten ajan. Näitä seurattaessaan tutkijat ovat tunnistaneeet ja tunnustaneet journalismista erilaisia skandaalikategorioita, joihin uutisiksi puetut paljastukset on voitu laskea. Perinteisten, poliitikkojen vallankäyttöä käsittelevien poliittisten skandaalien, sekä julkisen vallankäytön ja intiimin yksityiselämän rajamaastoon sijoittuvien taloudellisten skandaalien rinnalle on sittemmin erotettu omaksi luokakseen seksiskandaalit, joista kansainvälisesti tunnetuimpia kenties Yhdysvaltain entisen presidentin Bill Clintonin suhde Valkoisessa talossa harjoittelijana työskennelleeseen Monica Lewinskyyn. Suomessa politiikan journalismin skandaalit ovat

olleet perinteisesti politiikan ja liike-elämän suhteita kuvaavia taloudellisia skandaaleja ennen siirtymistä 90- ja 2000-luvulle. (Juntunen & Väliverronen 2009, 263.)

Suomalaisessa mediassa 2000-luvulla esitetyt poliitikkojen yksityiselämän tapahtumat vastaavat vain osittain kansainvälisten verrokkien asettamiin skandaalin edellytyksiin. Paljastuksia seurannut moraalinen keskustelu on jäänyt kotimaisessa mediassa niukaksi, eikä niillä ole ollut merkittäviä poliittisia tai yhteiskunnallisia seurauksia. Huomionarvoista on kuitenkin se, että uutisaiheet ovat nousseet otsikoihin sillä oletuksella, että niissä on poliittista huomiota vaativien seksiskandaalien ominaisuuksia, vaikka poliitikkojen yksityiselämä on ollut Suomessa pitkään tabu. (Juntunen & Väliverronen 2009, 264–265.) Tämä on tarjonnut aineksia tutkijoille perehtyä tabloidisaation vaikutuksiin suomalaisessa politiikan journalismissa.

Suomessa yksityisyyden suoja on turvattu niin perustus- (10§) kuin rikoslaissa (RL 24:8). Säädösten mukaan jokaisella ihmisellä on oikeus pitää jotkin asiat yksityisinä, siis poissa julkisuuden valokeilasta. Tähän oikeuteen liittyy kuitenkin henkilön yhteiskunnallisesta statuksesta riippuvia rajoituksia, joiden puitteissa tiedotusvälineet voivat uutisoida yksityisenkin piiriin kuuluvista asioista. Myös journalistien eettisessä normistossa ihmiset on jaettu kolmeen ryhmään, joiden yksityisyyden suoja korreloi yhteiskunnallisen statuksen kanssa.

Julkisuudessa toimivien henkilöiden, etenkin ministerien, yksityiselämän ja julkisen elämän rajanveto on viime vuosina herättänyt yhä enemmän keskustelua. Entisen ulkoministeri Ilkka Kanervan tekstiviestikohun yhteiskunnallista merkitystä ja uutisarvoa perusteltiin niin puolueuskollisuudella, vakavalla harkintakyvyn puutteellisuudella kuin kansalle televisiohaastattelussa valehtelemisellä, kun toisaalta mediaa syytettiin julkisesta ajojahdista. Kriittisempää keskustelua median, politiikan, yksityisen ja julkisen suhteesta herätti kuitenkin pääministeri Matti Vanhasen avioerosta alkanut uutisointi ja mediajulkisuus, jota lopulta käsiteltiin useiden vaiheiden jälkeen raastuvassa Vanhasen entisen naisystävän julkaistua Vanhasesta kertovan paljastuskirjan. (Juntunen & Väliverronen 2009, 268–269.)

Noin vuotta Vanhasen avioeroilmoitusta ja salasuhtesyytöksiä myöhemmin pääministeri esitti blogissaan uhkauksen ryhtyä oikeustoimiin Ilta-Sanomia vastaan. Lehti oli julkaissut Vanhasen eräälle naiselle lähettämiä tekstiviestejä. Uhkaus toimi varoituksena muulle medialle sekä teki tapauksesta sananvapauskysymyksen alleviivaten samalla poliitikkojen ja median välistä vastakkainasettelua. Joidenkin Vanhasta vastaan asettuneiden median edustajien mukaan julkisen kritiikki korkeassa poliittisessa asemassa ollutta poliitikkoa kohtaan oli oikeutettua ja suotavaa, ja äänestäjillä oli oikeus saada tietää pääministerin seuranhausta. Osa mediasta piti Vanhasen toimintaa myös epäsovivana ja varomattomana. (Juntunen & Väliverronen 2009, 272.)

Journalismin 2000-luvulla kohtaamien taloudellisten haasteiden on katsottu johtaneen tabloidisaation ilmiöön, jossa kuluttajia pyritään houkuttelemaan tuotteen ääreen skandaalinkäryisillä paljastuksilla, sekä mediasisältöjen yhdenmukaisumiseen. Esimerkiksi Vanhasen tapauksessa aiheet olivat samoja mediasta

riippumatta, vaikka käsittelytavat olisivatkin eronneet toisistaan. Tapaus myös kiristi journalismin ja politiikan suhdetta: Poliitikkojen yritykset kritisoida median toimintatapoja eettisestä ja moraalisesta näkökulmasta sekä yritykset herättää keskustelua yksityisen ja yleisen rajasta tulkittiin yrityksinä kontrolloida ja kajota journalismin koskemattomuuteen. Toisaalta myös perinteinen asia- ja uutisjournalismi joutui pohtimaan suhdettaan iltapäivälehtien sisältöihin kohun keskellä. Samalla, kun Seiskan ja iltapäivälehtien yhteydet tiivistyivät, alkoi perinteinen uutismediakin tarttua kohu-uutisaiheisiin vastahakoisesti alusta huolimatta. (Juntunen & Väliaverronen 2009, 281–283.)

Kanervan ja Vanhasen tapauksista huolimatta poliitikkojen ja toimittajien suhde on pysynyt Suomessa suhteellisen hyvänä verrattuna ulkomaihin. Kuitenkin etenkin uusi toimittajien sukupolvi tarttuu yhä rohkeammin arkaluontoisiin aiheisiin uudistaen totuttuja tapoja tehdä politiikan journalismia. Kysymys yksityisestä ja julkisesta jää yhä vaille vastausta ja poliitikkojen ja toimittajien välinen suhde herkäksi ja vaikeaksi yhtälöksi.

Tutkimuskohteena julkisuuden jakautuminen päivälehtien politiikan journalismissa

Julkisuuden jakautumista on tarkasteltu Bergin, Niemen, Pernaan, Pitkäsen ja Railon (2009, 33–78) tutkimuksessa kahdelta kantilta. Tutkimuksessa on ensinnäkin tarkasteltu, millaisia aiheita viestimet nostavat esille politiikan journalismissa ja millaiset toimijaryhmät saavat eniten julkisuutta politiikan uutisoinnissa (Berg ym. 2009, 44, 56).

Tutkimustulokset osoittivat päivälehtien suosineen politiikan uutisoinnissaan vuonna 2008 kuntavaaleja koskevia aiheita huomattavasti enemmän verrattuna muihin politiikan aiheisiin. Vaalien osuus koko vuoden uutisvirrasta oli 991 uutista eli 19 prosenttia, kun tutkimuksessa huomioitiin Helsingin Sanomien, Aamulehden ja Turun Sanomien uutiset. Vaalien jälkeen yleisimpinä aiheina olivat poliittinen järjestelmä ja poliitikkojen toimintatavat ja kolmantena taloudellinen kehitys, kauppa ja valtiontalous. (Berg ym. 2009, 44.)

Verrattaessa television politiikan uutisointiin tutkimuksessa havaittiin, että jopa kunnallispolitiikkaan liittyviä uutisia mukaan lukematta päivälehdet uutisoivat olennaisesti runsaammin suomalaisen puoluejärjestelmän toiminnasta. Television tärkeimmiksi uutisaiheiksi muodostuivat sen sijaan taloutta käsittelevät uutiset, ja suhteellinen ero päivälehtien talouden uutisointiin kasvoi merkittäväksi. (Berg ym. 2009 41, 45.) Bergin ym. (2009, 46) mukaan päivälehtien talousuutisten näkökulma painottuikin televisiouutisia harvemmin talouspolitiikkaan: Televisiossa pyrittiin hakemaan vastauksia siihen, miten talouden muuttuvat suhdanteet vaikuttavat Suomen valtioon, ja miten poliittiset toimijat vastaavat näihin kehityskuluihin. Toisaalta tarkasteltaessa kuukausittaisella tasolla päivälehtien antama julkisuustila eri aiheille vaihteli suuresti. Esimerkiksi lokakuussa 2008 päivälehtien uutissivustoja dominoivat selvästi kuntavaalit, kun taas helmikuussa 2009 taloudellinen kehitys kiri toiseksi yleisimmäksi aiheeksi, ja kesäkuussa 2008 se oli vasta viidentenä. (Berg ym. 2009, 46–47.)

Niin sanottujen perinteisten politiikan journalismin aiheiden lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin poliitikkojen yksityiselämään keskittyvien aiheiden yleisyyttä väli-
neestä riippuen. Ilta-päivälehtien ja päivälehtien välinen prosentuaalinen ero oli merkittävä, sillä esimerkiksi Ilta-Sanomissa kyseisten juttujen prosentuaalinen määrä kaikista politiikan uutisista oli 23,6, ja kaikissa tutkimuksen huomioimissa päivälehdissä alle 3. Tulosten perusteella tiedotusvälineet voitiin jaotella kah-
teen eri ryhmään sen mukaan, kuinka paljon niissä käsiteltiin poliitikkojen yksi-
tyiselämään keskittyviä aiheita. Vaikka ryhmiin sisältyvien lehtien välillä oli ero-
ja, yleisesti ottaen televisio ja päivälehdet käsitelivät poliitikkojen yksityiselä-
mään liittyviä asioita vain hyvin vähän, ja aikakauslehdissä ja ilta-päivälehdissä
ne muodostivat huomattavan osan tuotteen uutistarjonnasta. (Berg ym. 2009, 53–54.)

Politiikan aiheiden lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin, minkä instituutioiden tai
ihmisryhmien edustajat ovat ensisijaisesti eniten näkyvillä politiikan journalismin
luomassa julkisuudessa. Tutkimustulokset osoittivat tutkijoiden odotusten mu-
kaan, että ministerit ja kansanedustajat saavat kaikissa välineissä eniten näky-
vyyttä. Ilta-päivä- ja aikakauslehdet antoivat hieman päivälehtiä enemmän huo-
miota myös presidentille. Europarlamentaarikkoja ei sen sijaan käsitelty mis-
sään välineessä juuri ollenkaan. Kaiken kaikkiaan tiedotusvälineiden välillä oli
kuitenkin eroja toimijaryhmien painotuksissa. (Berg ym. 2009, 56–57, 59.)

Toisin kuin ilta-päivä- ja aikakauslehdissä, televisio ja päivälehdet antoivat minis-
tereille eniten julkisuustilaa painottaen politiikan uutisoinnissaan hallituksen
työskentelyä. Päivälehdet antoivat parhaassa tapauksessa huomiota myös pai-
kallispoliitikoille, mikä selittyy geografisilla tekijöillä. Tutkimus kuitenkin osoitti
maakuntalehtienkin keskittyvän mieluiten valtakunnallisiin asioihin, kun taas
valtakunnallisena päivälehtenä pidetyn Helsingin Sanomien uutisointi paikallis-
poliitikoista oli yhtä yleistä kuin maakuntalehdiksi hahmotetuissa Aamulehdessä
ja Turun Sanomissa. (Berg ym. 2009, 57, 60.)

Journalismin opetuksessa puhutaan toisinaan ”taviksista” ja opetetaan toimitta-
jaa menemään juttuun ”casen” kautta. Tämä tarkoittaa jutun aloittamista ja ai-
heen konkretisoimista tavallisen kansalaisen mielipiteen avulla. Bergin ym.
(2009, 59–60) mukaan poliitikkojen lisäksi tiedotusvälineet hyödyntävätkin kan-
salaisia ensisijaisina toimijoina politiikan uutisissa noin kymmenessä prosentis-
sa jutuista antaakseen vastineen tai vertailukohteen poliitikkojen näkemyksille.
Kansalaisen rooli ei siis ole olla jutussa pelkkänä täytteenä vaan sysäyksenä
valittuun näkökulmaan. Päivälehdissä kansalainen esiintyi ensisijaisena toimija-
na 8,4 prosentissa jutuista ennen asiantuntijoita, virkamiehiä, vaaliehdokkaita ja
presidenttiä. Sen sijaan kansalaista useammin ensisijaisena toimijana oli laske-
vassa järjestyksessä joko ministeri, kansanedustaja tai paikallispoliitikko. (Berg
ym. 2009, 59, 60.)

LÄHTEET

Berg, L.; Niemi, M.K.; Pernaa, V.; Pitkänen, V. & Railo, E. 2009. Poliitiikan julkisuuden perusvirta, Pernaa, V.; Niemi, M.K. & Pitkänen, V. (toim.) Poliitiikan journalismin tila Suomessa. Turku: Kirja-Aurora, 33–78.

Juntunen, L. & Väliaverronen, E. 2009. Intiimin politiikka ja skandaalin yhteiskunnallinen merkitys, Väliaverronen, E. (toim.) journalismi murroksessa. Helsinki: Hakapaino, 262–284.

Pernaa, V. & Railo, E. 2006. Valtapolitiikasta tunnepoliitiikkaan, Pernaa, V. & Pitkänen, V. (toim.) Poliitikot taistelivat, media kertoo. Jyväskylä: Gummerus, 17–54.

Pitkänen, V. 2009. Mullistaako internet politiikan journalismin?. Pernaa, V.; Niemi, M.K. & Pitkänen, V. (toim.) Poliitiikan journalismin tila Suomessa. Turku: Kirja-Aurora, 109–144.

Rikoslaki 19.12.1889/39

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Turun Sanomat. 2009. Turun Sanomat täyttää perjantaina 105 vuotta. Viitattu 23.4.2013

<http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/99804/Turun+Sanomat+tayttaa+perjantaina+105+vuotta>

Liite 2

Esimerkki kyselylomakkeesta

Arvoisa vastaaja,

oheinen kyselylomake on tarkoitettu osaksi Turun ammattikorkeakoulun ja Diakonia-ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelmista valmistuvaa opinnäytetyötäni.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten Turun Sanomien kuntatoimituksen toimittajat voisivat kehittää uutisartikkeleiden sanastollisia rajoituksia ja termien käyttöä vastaamaan paremmin lukijoiden tietoja.

Työ tehdään yhteistyössä Turun Sanomien kuntatoimituksen kanssa.

Kyselyyn vastataan nimettömänä, ja vastaaminen on vapaaehtoista. Jos mielessäsi heräsi kysymyksiä opinnäytetyöhön tai kyselyyn liittyen, ota yhteyttä joko puhelimitse tai sähköpostitse.

Ystävällisin terveisin

Anni Rajasto
050 570 7094
anni.k.rajasto@students.turkuamk.fi

KYSELYLOMAKE

Vastaajille jaetaan Turun Sanomien kuntatoimituksen toimittajan kirjoittama ja Turun Sanomissa julkaistu uutisartikkeli ja siihen liittyvä kaksiosainen kyselylomake. Kyselylomakkeen ensimmäinen osa käsittelee vastaajien suhdetta kotimaan politiikan uutisointiin ja toinen osa artikkelia ja sen sisältöä.

Kyselyyn vastaaminen ei edellytä aiempaa valmistautumista tai perehtymistä kotimaan politiikan uutisointiin tai Turun Sanomien kuntatoimituksen politiikan uutisointiin. Vastaa kysymyksiin valmiiden tietojesi ja käsitystesi sekä artikkelista saamiesi tietojen ja käsitysten perusteella. Kyselyyn vastaaminen vie noin 25 minuuttia.

Kyselylomake on kaksipuolinen!

Ohjeet kyselyyn vastaamiseen:

1. Lue kyselylomakkeen ohessa jaettava ja Turun Sanomissa julkaistu uutisartikkeli samoin kuin lukisit sen sanomalehdestä. Joillekin tämä voi merkitä nopeaa silmäilyä ja joillekin muutamia lukukertoja. Kaikki mahdolliset tavat ovat oikeita, kunhan ne vastaavat mahdollisimman hyvin tapaa, jolla lukisit artikkelin sanomalehdestä.

2. Luettuasi artikkelin siirry kyselylomakkeeseen. Vastaa kuhunkin kysymykseen rastittamalla vastausvaihtoehto, joka kuvaa parhaiten ajatuksiasi. Valitse kunkin kysymyksen vastausvaihtoehdoista vain yksi, ellei kysymyksessä ohjeisteta toisin.

Joissakin kysymyksissä joudut kirjoittamaan vapaamuotoisen vastauksen. Pyri vastaamaan mahdollisimman tarkasti muutamalla lauseella. Älä jätä yhtään kysymystä väliin, ellei kysymyksessä ohjeisteta toisin.

Kirjoita tekstauskirjaimin!

3. Tarkista lopuksi, että olet vastannut kaikkiin kyselylomakkeen kysymyksiin.

Kiittäen
Anni Rajasto

A. YLEISET KYSYMYKSET

1. Ikä

☐ 18–34

- ☐ 35–59

2. Sukupuoli

- ☐ Mies
☐ Nainen

3. Ylin suoritettu koulutus

- ☐ Kansakoulu
☐ Peruskoulu
☐ Lukio, ylioppilas tai ammattikoulu
☐ Ammattikorkeakoulu
☐ Korkeakoulu, alemman asteen tutkinto
☐ Korkeakoulu, ylemmän asteen tutkinto
☐ Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto
☐ Muu, _____

4. Kuinka usein seuraat kotimaan politiikan uutisointia? Valitse parhaiten kuvaava vaihtoehto.

- ☐ Erittäin usein (Päivittäin)
☐ Usein (Useita kertoja viikossa)
☐ Silloin tällöin (Kerran viikossa)
☐ Harvoin (Kerran tai kaksi kertaa kuukaudessa)
☐ Erittäin harvoin (Muutamia kertoja vuodessa)
☐ En seuraa kotimaan politiikan uutisointia (Siirry kysymykseen 5.)

5. Kuinka usein luet Turun Sanomien kotimaan politiikan uutisia? Valitse parhaiten kuvaava vaihtoehto.

- ☐ Erittäin usein (Päivittäin)
☐ Usein (Useita kertoja viikossa)
☐ Silloin tällöin (Kerran viikossa)
☐ Harvoin (Kerran tai kaksi kertaa kuukaudessa)
☐ Erittäin harvoin (Muutamia kertoja vuodessa)
☐ En lue Turun Sanomien kotimaan politiikan uutisia

6. Rastita kaikki vaihtoehdot, joista olet samaa mieltä.

- ☐ Kotimaan politiikan uutiset eivät käsittele minua kiinnostavia aiheita.
☐ Kotimaan politiikan uutisoinnissa käytettyjä termejä ja sanoja ei selitetä riittävän hyvin.
☐ Kun seuraan kotimaan politiikan uutisia, minusta tuntuu siltä, että olennaisia tietoja on jätetty pois.
☐ Kun seuraan kotimaan politiikan uutisia, minusta tuntuu siltä, että uutiset ovat liian yksityiskohtaisia.
☐ Ymmärrän kotimaan politiikan uutisia vain harvoin.

B. ARTIKKELIIN LIITTYVÄT KYSYMYKSET

1. Artikkelissa kerrotaan Naantalin kaupungin valinnee vs. kaupunginjohtajan tehtävään uuden viransijaisen. Mikä on vs. kaupunginjohtaja, ja mitä vs. kaupunginjohtaja tekee?

☐ En osaa sanoa

2. Artikkelissa kerrotaan Naantalin kaupunginhallituksen määränneen uuden viransijaisen kaupunginjohtajan sairausloman ajaksi. Mikä on kaupunginhallitus, ja mitä kaupunginhallitus tekee?

☐ En osaa sanoa

3. Kaupunginvaltuuston puheenjohtaja kommentoi vs. kaupunginjohtajan viransijaisuuden vaihdosta artikkelissa. Mikä ero on kaupunginhallituksella ja kaupunginvaltuustolla?

☐ En osaa sanoa

4. Selitä seuraavat termit. Mikäli et osaa selittää termiä, jätä kohta tyhjäksi ja siirry seuraavaan.

- **viransijaisuus**

- **hallintojohtaja**

- henkilöstöpäällikkö

- yhteyspäällikkö

- erilliskorvaus

- valtuustoryhmä

5. Artikkelissa kerrotaan, etteivät kaupunginjohtajalle ja hallintojohtajalle maksettavat erilliskorvaukset kasvata kaupungin kustannuksia kaupunginjohtajan palkka- ja sivukuluihin verrattuna. Mitä tämä tarkoittaa?

☐ En osaa sanoa

6. Artikkelissa kerrotaan strategisten tavoitteiden koordinoinnin kuuluvan kaupunginhallituksen puheenjohtajan vastuulle. Mitä strategisten tavoitteiden koordinointi tarkoittaa?

-
-
- ☐ En osaa sanoa

7. Rastita kaikki vaihtoehdot, joista olet samaa mieltä.

- ☐ Lukemani uutisartikkeli ei käsitellyt minua kiinnostavaa aihetta.
- ☐ Lukemassani uutisartikkelissa käytettyjä termejä ei selitetty riittävän hyvin.
- ☐ Lukemassani uutisartikkelissa käytettyjen termien selittäminen olisi auttanut minua ymmärtämään uutista paremmin.
- ☐ Lukemani uutisartikkeli oli mielestäni liian yksityiskohtainen tai pitkä. Lukemastani uutisartikkelista oli mielestäni jätetty pois olennaisia asioita, kuten

- ☐ Lukemaani uutisartikkeliä olisi voinut mielestäni parantaa seuraavin tavoin:

Liite 3

Kysymysrunko toimittajien haastatteluun

KYSYMYSRUNKO HAASTATTELUUN

A-OSIO: YLEISET KYSYMYKSET

1. Kuinka hyvin uskot lukijoiden ymmärtävän kotimaan politiikkaan liittyviä uutisia?
 - 18–34 -vuotiaat
 - 35–59 -vuotiaat
2. Millaisten asioiden uskot olevan kotimaan- ja kuntapolitiikkaa käsittelevissä uutisissa lukijoiden kannalta helppoja ja hankalia ymmärtää?
3. Minkä verran ja millaisissa tilanteissa mietit uutisaiheiden ja tekstin ymmärrettävyyttä omassa työssäsi?
4. Millaisia keinoja sinulla on lukijan näkökulmasta hankalasti ymmärrettävien asioiden avaamiseksi ymmärrettävämpään muotoon?
5. Oletko saanut aiemmin palautetta kirjoittamiesi juttujen ymmärrettävyydestä?
6. Mitä tavoitteita sinulla on uutiskirjoittamisessasi?

B-OSIO: ARTIKKELEIHIN LIITTYVÄT KYSYMYKSET

7. Miten sait ideat uutisiisi?
 - ➔ Olivatko aiheet tai niissä esiintyvät osapuolet sinulle entuudestaan tuttuja?
8. Millainen kirjoitusprosessi uutisten taustalla on?
 - ➔ Jouduitko miettimään aiheen ja tekstisi ymmärrettävyyttä prosessin aikana?
 - ➔ Mikäli jouduit, millaisia keinoja käytit tilanteen ratkaisemiseksi? Onko tekstissä kohtia, joiden ymmärrettävyyteen olet kiinnittänyt erityisesti huomiota?
 - ➔ Onko uutisissasi mielestäsi jotain sellaista, jonka voisit jälkeenpäin ajatella olevan lukijan näkökulmasta hankala ymmärtää, mitä? Entä jotain erityisen onnistunutta tai selkeää?
9. Oletko saanut uutistesi ymmärrettävyydestä aiemmin palautetta?
 - ➔ Jos olet, millaista?